

Høring av forslag til forskrift om Digital gravferdsmelding og forskriftsendring om periodisering av festeinntekter

Dato 20. mars 2024

Høringsfrist 21. mai 2024

Send inn høringssvar her: www.regjeringen.no/id3029662

Innhold

Del 1 – Digital gravferdsmelding	3
Innledning	3
De nye lovbestemmelsene (ikke ikraft)	4
Innholdet i første versjon av Digital gravferdsmelding	5
Funksjoner i første versjon	5
Hvilke typer opplysninger kan bli behandlet?	5
Gradvis innføring – pilotering og senere et begrenset geografisk område	6
Informasjon rettet mot innbyggerne om gravferd	6
Statsforvalteren	7
Økonomiske og administrative konsekvenser	7
Oppdatering av fagsystemer	7
Opplæring i bruk av Digital gravferdsmelding	8
Nærmere om funksjoner som ikke er med i første versjon	8
Samboere	8
Forhåndserklæring om gravferdsansvar	8
Begrepsdefinisjoner	8
Nasjonalt register med personopplysninger	8
Varsel til politiet om kremasjon	9
Tros- og livssynssamfunn (seremoni)	9
Askespredning	9
Informasjon om tilbudet lokalt	9
Departementets vurderinger	9
Organisering og forvaltning	9
Adressat for den digitale gravferdsmeldingen	9

Ansvar for å følge opp meldingen	10
Arkivplikt	10
Delegering og dispensasjon	11
Folkeregistertilgang	11
Statistikk.....	11
Etterlattes tilgang til Digital gravferdsmelding og mottak av informasjon.....	11
Forhåndserklæring om gravferdsansvar	11
Spørsmål om andre kan ha bedre rett.....	12
Ulike gruppers ulike muligheter i Digital gravferdsmelding (oppsummering).....	12
Melding til andre etterlatte når noen tar på seg å sørge for gravferden	12
Personvern	14
Om behandlingsansvar	14
Statsforvalterens behandlingsansvar.....	14
Andre aktørers behandlingsansvar	14
Generelt om behandlingsgrunnlag	15
Personopplysninger om avdøde	15
Personopplysninger om tro og livssyn	16
Personopplysninger om samliv	18
Personopplysninger om helse.....	20
Personopplysninger om foreldreskap (slektskap).....	20
Fødselsnummer	20
Dataminimering/ sletting.....	21
Retting.....	22
Adressesperre	22
Taushetsplikt og deling av data	23
Hvem er omfattet av taushetsplikten?	23
Hva er «noens personlige forhold»? Slektskap og vernet etter døden	24
Deling av data	25
Nærmere om opplysninger som kan deles	25
Informasjonssikkerhet og vilkår for tilgang	26
Tilgangskontroll. Avtalemotpart for tilknytning til Digital gravferdsmelding	26
Vilkår for tilgang til Digital gravferdsmelding for profesjonelle brukere	27
Eksempler på mulige temaer for vilkår og avtaler om tilknytning til Digital gravferdsmelding ...	27
Spørsmål om den tekniske utformingen av Digital gravferdsmelding.....	28
Faren for dødsbud over Digital gravferdsmelding	28
Varsel ved manglende framdrift	28

Automatiserte avgjørelser	29
Like konkurransevilkår	29
Fagsystem	29
Frist for innsending av gravferdsmelding? Frist for å påta seg gravferdsansvaret?.....	29
Opphold i utlandet.....	30
Teknologinøytralitet.....	30
Merknader til de enkelte paragrafene.....	31
Til § 1 - formål	31
Til § 2 - virkeområde	31
Til § 3 – hvor tjenesten kan benyttes.....	31
Til § 4 – vilkår for bruk	31
Til § 5 – behandlingsansvaret til statsforvalteren.....	31
Til § 6 – ansvar for at gravlegging skjer.....	31
Til § 7 – automatisk melding til nære etterlatte	32
Til § 8 — deling av data	32
Til § 9 – statistikk.....	32
Til § 10 – dispensasjon	32
Utkast til forskrift om digital gravferdsmelding.....	33
Utkast til delegeringsbestemmelse.....	34
<i>Vedlegg: Styringsgruppas vedtatte brukerhistorier 22. juni 2023.....</i>	<i>34</i>
Del 2 – Periodisering av festeinntekter.....	36
Bakgrunn	36
Gjeldende rett.....	36
Departementets vurdering	36
Økonomiske og administrative konsekvenser	37
Forslag.....	37

Del 1 – Digital gravferdsmelding

Innledning

Stortinget behandlet [Prop. 55 L \(2022-2023\)](#) 5. juni 2023, se [Innst. 356 L \(2022–2023\)](#).

Lovendringene var på [høring](#) i 2022. Lovendringene settes etter planen i kraft nærmere tidspunktet Digital gravferdsmelding skal testes og forskriften må ta til å gjelde.

Hjemmel for forskriftsutkastet er gravplassloven §§ 25 og 26 om digital gravferdsmelding, behandlingsgrunnlag og deling av data. Forslaget til forskrift fyller ut gravplassloven §§ 25 og 26 slik at Digital gravferdsmelding kan tas i bruk i en første versjon. Gjeldende gravplasslov § 26 (senere §

30) gir hjemmel for å fylle ut resten av lovens regler. Senere versjoner av Digital gravferdsmelding vil kunne kreve endringer i forskriften.

Det vurderes som mest tjenlig å gi en egen forskrift om digital gravferdsmelding i stedet for å gi nye regler i gravplassforskriften. For det første er temaet relativt klart avgrenset fra spørsmål som er regulert i den gjeldende forskriften. For det andre vil det trolig være behov for hyppigere endringer i forskriften om digital gravferdsmelding. Ulik regelendringstakt taler for å holde regelsettene fra hverandre.

Forslaget til forskrift har vært drøftet i referansegruppen for Digital gravferdsmelding i november og desember 2023. Her sitter representanter fra gravplassmyndighetene, Digitaliseringsdirektoratet, kommunene, gravferdsbyråbransjen og ulike tros- og livssynssamfunn. En styringsgruppe tar de sentrale avgjørelsene i utviklingen av Digital gravferdsmelding. Her sitter representanter for KS, KA, STL, Digitaliseringsdirektoratet, Virke, BFD og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark (leder). Digital gravferdsmelding utvikles av Digitaliseringsdirektoratet på oppdrag fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

De nye lovbestemmelsene (ikke ikraft)

§ 25 Digital gravferdsmelding

Statsforvalteren kan legge til rette for at etterlattes oppgaver og valg etter loven her, samt valg om gjennomføring av gravferdsseremoni, kan løses digitalt. Departementet kan gi forskrift om digital gravferdsmelding, bruk av infrastruktur og innhenting av opplysninger på vegne av brukeren.

§ 26 Behandling av personopplysninger mv.

Gravplassmyndigheten, godkjente krematorier, statsforvalteren og kommunen kan behandle personopplysninger, også personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien. Departementet kan gi forskrift om behandlingen, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, hvem det kan behandles personopplysninger om, bruk av automatiserte avgjørelser, og om adgangen til viderebehandling, retting og sletting.

Så langt det er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien, kan offentlige og private virksomheter, domstolene og forvaltningsorganer dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt. Departementet kan gi forskrift om

- a. plikt til å dele opplysninger uten hinder av taushetsplikt
- b. hvilke private virksomheter som er omfattet av delingsadgangen etter første punktum
- c. at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles etter første punktum
- d. vilkår for deling av opplysninger etter første punktum.

Innholdet i første versjon av Digital gravferdsmelding

Funksjoner i første versjon

Utviklingen av en ikt-løsning går gjerne i flere etapper; en starter enkelt og bygger ut. Første versjon kalles på engelsk *minimum viable product* (mvp), dvs. den minste tjenesten som også er levedyktig eller brukbar for innbyggeren.

Styringsgruppen for Digital gravferdsmelding har gitt føringer for første versjon av Digital gravferdsmelding gjennom såkalte brukerhistorier vedtatt 22. juni 2023, se vedlegg. Historiene er knyttet til:

- Informasjon om Digital gravferdsmelding
- Relasjon til den døde
- Gravferdsansvar, hvem som sørger for gravferden
- Valg av gravferdsbyrå
- Valg av sted for gravleggingen (gravplassmyndighet) og valg mellom kistegravlegging og kremasjon.

I første versjon av Digital gravferdsmelding inngår følgende funksjoner, se [prototypen](#):

- Fastslå hvem som skal sørge for gravferden
- Velge kremasjon eller kistegravlegging
- Velge hvorvidt gravferdsbyrå skal benyttes og ev. hvilket (ikke pliktig)
- Hva som ev. skal skje med asken etter kremasjon. Det vil bli mulig å opplyse om tillatelse til askespredning og å laste opp et dokument som bekrefter dette. Det gis også lenke til eksisterende digitale løsning på Statsforvalteren.no. Full integrasjon må eventuelt utvikles videre.
- Hvilken kommune kisten/ urnen ev. skal gravlegges i. Mulighet til å opplyse om at kisten/ urnen skal til utlandet, men ikke avklare formalitetene.

Hvilke typer opplysninger kan bli behandlet?

- navn på innlogget
- navn og data om avdøde
- fødselsnummer til avdøde og de som logger seg på
- kommunen dødsfallet skjedde
- at en person tar på seg å sørge for gravferden
- relasjon mellom etterlatt og avdøde i kategoriene ektefelle, barn eller forelder hentet fra Folkeregisteret
- annen relasjon til avdøde vil kunne registreres som den som sørger for gravferden, f.eks. samboer, annen slektning eller venn
- om etterlatte velger at avdøde skal kremes eller ikke (kistegravlegging)
- etterlattes eventuelle valg om askespredning
- hvilket gravferdsbyrå etterlatte ev. har valgt å benytte
- hvilken kommune etterlatte har valgt at kisten/urnen ev. skal gravlegges i
- om etterlatte velger utførsel av urne eller kiste til utlandet
- hvorvidt avdøde hadde hjertestimulator/implantater
- Kistens størrelse.

Gradvis innføring – pilotering og senere et begrenset geografisk område

I 2024 blir Digital gravferdsmelding etter planen pilotert på faktiske brukere. Formålet med piloteringen er å hente erfaring fra brukere og fagpersoner, slik at man kan gjøre tekniske, funksjonelle og pedagogiske forbedringer. Utvalgte helsetjenester og utvalgte gravferdsbyråer vil presentere løsningen for enkelte brukere, og utvelgelsen av brukere vil skje i tett dialog med prosjektet. Behandlingsgrunnlaget vil være samtykke i tråd med personvernregelverket dersom det piloteres på reelle brukere før forskriften er vedtatt.

Digital gravferdsmelding vil startes opp i et geografisk avgrenset pilotområde: Først i Tønsberg og Bærum, så i Færder, Holmestrand, Horten, Larvik og Sandefjord. Deretter vil den gjøres mer og mer tilgjengelig ut over landet. En forutsetning for at etterlatte kan bruke Digital gravferdsmelding i pilotområdet gravplassmyndigheten i kommunen benytter løsningen.

På grunn av den gradvise innføringen, begrensninger i hvilke etterlatte som kan bruke Digital gravferdsmelding og vilkårene for gravplassmyndigheter og gravferdsbyråer for å knytte seg til Digital gravferdsmelding, vil papirskjemaet fortsatt være i bruk i noe tid.

Etter piloteringen i de utvalgte kommunene og etter at erfaringene er innarbeidet i løsningen, vil Digital gravferdsmelding bli rullet ut videre. Lovendringene i gravplassloven §§ 25 og 26 (og omnummereringen) kan tre i kraft samtidig med forskriften. Lovbestemmelsene gir behandlingsgrunnlag, delingsadgang og forskriftshjemler som etter departementets vurdering kan tre i kraft for hele landet fordi delingsadgangen etter loven er begrenset til der deling er «nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien».

Avdøde må være registrert død i Folkeregisteret før Digital gravferdsmelding kan tas i bruk i det aktuelle dødsfallet. Dersom det f.eks. skjer et dødsfall på en helligdag og legen som skal erklære en person for død ikke har sendt inn Elektronisk dødsmelding, kan allikevel Digital gravferdsmelding startes opp hos et gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet. Hvis etterlatte kontakter gravferdsbyrået, kan gravferdsbyrået via sitt fagsystem sende inn enn foreløpig melding til Digital gravferdsmelding. Så snart Folkeregisteret blir oppdatert, gjøres meldingen gyldig, og nødvendig informasjon sendes til respektive gravplassmyndigheter

Informasjon rettet mot innbyggerne om gravferd

Målet er at Digital gravferdsmelding vil være intuitiv å bruke for etterlatte. I løsningen vil det også ligge informasjon man kan klikke fram. Gravplassmyndigheter, gravferdsbyråer og andre profesjonelle aktører som tar i bruk Digital gravferdsmelding, vil også finne veiledning i løsningen.

Én del av Digital gravferdsmelding-prosjektet er å gi innbyggerne bedre tilgang til kvalitetssikret offentlig informasjon om hva som skjer etter et dødsfall og fram til gravleggingen. Det finnes noe informasjon på norge.no, helsenorge.no og regjeringen.no. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark utvikler en [felles informasjonsside](#) som vil bli tilgjengelig gjennom statsforvalteren.no. (KA [utvikler for tiden en nettsidemaal](#) for fellesrådene for gravplassadministrasjon.) Tilstrekkelig informasjon til å bruke løsningen vil brukerne av Digital gravferdsmelding finne i app-en/ på nettsiden, bl.a. som hjelpetekster. Det er ikke besluttet på hvilken måte eller på hvilket nettsted kvalitetssikret offentlig informasjon om gravferd skal gis.

Statsforvalteren

Statsforvalteren legger til rette for informasjonsstrømmen og private valg i Digital gravferdsmelding. Statsforvalteren og Digital gravferdsmelding er ikke som sådan mottaker av opplysningene.

Departementet kan styre Statsforvalteren i Vestfold og Telemark direkte i en faglig styringslinje og gjennom styringsdokumentene fra Kommunal- og distriktsdepartementet. Den nye § 25 i gravplassloven gir statsforvalteren oppgaver. Se utkastet § 5 om statsforvalterens behandlingsansvar og omtale nedenfor.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Gevinstene av Digital gravferdsmelding avhenger av hvor mange gravplassmyndigheter og gravferdsbyråer som kopler seg til Digital Gravferdsmelding. Med bedre og lettere tilgjengelig informasjon til innbyggerne, blir det mindre behov for veiledning fra gravplassmyndigheten og gravferdsbyrået. Bortfall av manuell inntasting av begjæringsskjemaet inn i fagsystemene, kan medføre innsparinger. Digital gravferdsmelding vil også gi raskere, sikrere og mer etterprøvbar informasjonsflyt, som vil være en fordel for aktørene. Videre vil automatiserte oppslag i Folkeregisteret redusere sjansen for feil i gravferdsmeldingene sammenlignet med dagens manuelt utfylte begjæringsskjema. Forutsatt at informasjonssikkerheten ivaretas, vil personvernet også styrkes ved at bruk av papirskjemaer og ukrypterte e-poster med personopplysninger reduseres.

Gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer skal allerede følge personvernregelverkets krav til personvern og informasjonssikkerhet. Ev. merkostnader som kan påløpe for sikre at virksomheten etterlever disse kravene, herunder tilpasning av fagsystemer, utløser ikke kompensasjon fra staten. Se ellers omtale i [Prop. 55 L \(2022–2023\)](#) punkt 6.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark vil måtte sørge for at det foreligger veiledning til profesjonelle brukere av Digital gravferdsmelding. Gravplassmyndighetene vil kunne få en større veiledningsoppgave overfor innbyggerne. Denne oppgaven avlastes noe ved at Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Altinn har inngått en avtale som inkluderer en veiledningstjeneste rettet mot innbyggerne om teknisk bruk av skjemaet, gjennom Altinn Bruker-Service (ABS).

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark vil måtte fastsette vilkår for at for at gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer kan knytte seg til Digital gravferdsmelding, herunder ev. også kvalitetssikre fagsystemer som skal knyttes til Digital gravferdsmelding. Ev. inngåelse av avtale med gravplassmyndigheter og gravferdsbyråer – som til sammen er om lag 357 og 362 enheter – vil kreve ressurser hos statsforvalteren. Det kan videre bli tale om saksbehandling i saker hvor det er tvil om vilkårene er oppfylt. Statsforvalterens ev. merutgifter til bl.a. veiledning, opplæring, fastsettelse av vilkår for fagsystemer mv., vil dekkes innenfor gjeldende rammer. Statsforvalterens arbeid med videreutvikling av Digital gravferdsmelding samt forvaltning, drift og vedlikehold av eksisterende løsning, er ikke del av rammefinansieringen av embetet, og har til nå vært finansiert ved tilskudd fra BFD og fra Digdirs medfinansieringsordning.

Oppdatering av fagsystemer

Departementet kjenner ikke til i hvilket omfang leverandørene vil fakturere gravplassmyndighetene, gravferdsbyråene, krematoriene og andre brukere av fagsystemer for tilpasningene som må gjøres for at fagsystemet skal fungere godt opp mot Digital gravferdsmelding. Vi legger til grunn at

informasjon om bruk av funksjoner innenfor fagsystemene vil bli gitt av leverandørene til deres brukere og ikke vil kreve opplæringsiltak fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

Opplæring i bruk av Digital gravferdsmelding

Innbyggere som bruker Digital gravferdsmelding vil finne nødvendig informasjon om hva de skal gjøre og konsekvensene av valg underveis i løsningen. Generell informasjon om gravferd og gravplasser er en del av Digital gravferdsmelding-prosjektet.

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark legger opp til å tilby webinarer for profesjonelle brukere av Digital gravferdsmelding i samarbeid med bransjeorganisasjonene KA og Virke Gravferd. Det legges videre opp til å være tilstede med innlegg på nasjonale og regionale konferanser i regi av disse organisasjonene.

Det vil bli gjort erfaringer med opplæringsbehovet hos kommunale helsetjenester i pilotfasen. Det er foreløpig ikke avklart hvilke opplæringsarenaer og samarbeidspartnere Statsforvalteren i Vestfold og Telemark kan bruke for å nå fram til helsepersonell som møter døende og deres pårørende.

Nærmere om funksjoner som ikke er med i første versjon

Samboere

Samboer er ikke en relasjon som registreres i Folkeregisteret. Når man tar stilling til om samboer har rett til å sørge for gravferden etter gravplassloven § 9 andre ledd, kreves det skjønnsmessige vurderinger, særlig om de «levde i ekteskapsliknende samboerskap med avdøde da dødsfallet fant sted». I en digital tjeneste kan ikke inngangsvilkårene være skjønnsmessige. (Departementet fant [ikke grunnlag for å fremme lovforslag](#) som gjør det mulig å digitalisere når samboer skal sørge for gravferden.) Dette fører til at samboer til avdøde ikke kan levere gravferdsmeldingen ved å logge seg på Digital gravferdsmelding, men kan gjøre valgene som gravferdsansvarlig ved hjelp av gravplassmyndighet eller gravferdsbyrå.

Forhåndserklæring om gravferdsansvar

Den som har en forhåndserklæring fra avdøde, har rett til å sørge for gravferden. En slik rett vil gå foran alle andres rett, jf. gravplassloven § 9 første ledd. I første versjon av Digital gravferdsmelding vil det ikke ligge funksjonalitet for å registrere digitalt på forhånd hvem som kan få rett til å sørge for gravferden. Dette vil bli vurdert for senere versjoner.

Begrepsdefinisjoner

Et arbeid med begrepene om gravferd og gravplass er en del av prosjektet Digital gravferdsmelding. Dette blir sett i sammenheng med arbeidet i prosjektet «Oppgjør etter dødsfall» hvor noen av de samme begrepene brukes. [SOSI-standard](#) har noen definisjoner som blir vurdert. Dette vil en komme tilbake til etter hvert.

Nasjonalt register med personopplysninger

Det har vært drøftet i utviklingsarbeidet om det er tjenlig at opplysninger om graver mv. lagres nasjonalt og over lang tid for senere gjenfinning og bruk (utenom arkivformål). Fordi graver står i minst to tiår og ofte langt lengre, må opplysninger i lokale systemer migrere til nye fagsystemer/lagringsplattformer i løpet av sin levetid. Videre er opplysningene stedbundne, mens personer flytter. Dette er en problemstilling når avdøde har festeavtaler flere steder i landet. Det er ikke

konkludert på dette punktet og et slikt register er ikke del av første versjon av Digital gravferdsmelding.

Forarbeidene til lovendringene fra juni 2023 dreier seg primært om personopplysninger knyttet til den enkelte gravferd. Dersom det skal etableres et nasjonalt register over f.eks. alle festeavtaler eller over fullmakter gitt etter gravplassloven § 9 første ledd, må det gjøres en ny vurdering av hjemmelsbehovet. Felles lagring av data vil stille krav til standardisering i hvordan data registreres.

Varsel til politiet om kremasjon

Krematoriet skal sørge for å varsle politiet på dødsstedet om kremasjon, jf. gravplassloven § 10 tredje ledd. Departementet fant [ikke grunnlag for å gjøre endringer i disse reglene](#). Det ligger ingen forenkling av varselet til politiet i første versjon av Digital gravferdsmelding. – Politiet har for øvrig oppgave ved blant annet unaturlige dødsfall, se [politiinstruksen § 10-6](#).

Tros- og livssynssamfunn (seremoni)

Tros- og livssynssamfunn står for seremoniene i de aller fleste gravferder. I første versjon av Digital gravferdsmelding vil det ikke ligge funksjonalitet for at etterlatte velger seremonileverandør og ev. seremonitype. Etterlattes valg rundt seremoni og øvrig deling av data med tros- og livssynssamfunn er aktuelt i senere versjoner av Digital gravferdsmelding.

Askespredning

I første versjon av Digital gravferdsmelding vil det ikke ligge funksjonalitet for å se om avdøde har fått innvilget eller [søkt om askespredning](#), men det vil bli mulig å laste opp allerede innvilget tillatelse til askespredning.

Informasjon om tilbudet lokalt

I første versjon av Digital gravferdsmelding ligger det ikke noen funksjon for å gi innbyggerne informasjon om tilbudet til gravplassmyndigheten i ulike kommuner, f.eks. hvilke typer graver som tilbys på ulike gravplasser eller ev. vilkår for å bli gravlagt på en bestemt gravplass eller felt. Det er heller ikke informasjon om tilgjengelige livssynsnøytrale seremonirom.

En digital plattform kan gi mulighet til å gi innbyggerne informasjon om kostnadene ved tjenestene. Prisopplysninger finnes ikke som strukturerte data per i dag – hverken fra gravferdsbyråene eller kommunene/ gravplassmyndighetene. Det er ikke tatt stilling om dette med tiden skal inngå i Digital gravferdsmelding.

Utenfor den innbyggerrettede løsningen er det lagt inn funksjonalitet i Digital gravferdsmelding slik at gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet kan formidle om kisten er tung eller lang, samt om avdøde hadde hjertestimulator.

Departementets vurderinger

Organisering og forvaltning

Adressat for den digitale gravferdsmeldingen

Digital gravferdsmelding gir mulighet til å dele data med flere, men det må fortsatt være slik at én aktør har ansvar for å følge opp den enkelte oppgave, blant annet på grunn av fristene loven setter for gravlegging og kremasjon. Det er i dag ikke fastsatt hvilken gravplassmyndighet som er rett mottaker av det papirbaserte begjæringskjemaet. I digital gravferdsmelding må en unngå

situasjoner hvor flere har tilgang til valgene den som sørger for gravferden har tatt, men ingen følger opp, se omtale nedenfor av varsel ved manglende framdrift. Tanken er ikke å regulere dette gjennom regler, men ved hjelp av dataflyt og varslinger i prosessen.

Å påta seg ansvaret for gravferden og å velge seremonileverandør er private avgjørelser som ikke er avhengig fra medvirkning fra gravplassmyndigheten. Gravplassmyndighetens oppgave med å gravlegge utløses av valgene den som sørger for gravferden tar.

De aller fleste blir gravlagt i kommunen de var bosatt i ved dødsfallet. Tall fra 2018 viser at 8 prosent ble gravlagt i en annen kommune.¹ (I tillegg kommer drøye 2 prosent askespredninger som lokal gravplassmyndighet har få oppgaver med.) Dersom gravleggingskommune fastsettes senere i prosessen, vil informasjonen om den aktuelle gravferden overføres til gravplassmyndigheten i denne kommunen. I tilfeller der gravleggingskommunen ikke bruker fagsystem eller av andre grunner ikke er tilknyttet Digital gravferdsmelding, utreder prosjektet en løsning som har mindre funksjonalitet; hvor datane overføres via [e-Formidling](#), [KS' FIKS platform](#), [Digipost](#) eller lignende.

Gravplassloven og -forskriften regulerer ikke uttrykkelig hvem som bestemmer hvilket krematorium som brukes i den enkelte gravferd. Hva som er riktig krematorium for den enkelte gravferd, beror på en rekke forhold, blant annet kapasitet, planlagt og faktisk nedetid, nærhet til seremonisted (kan være på krematoriet), nærhet til syningsrom, samlet kjørelengde, ønske om å observere kremasjonen og kistestørrelse. Departementets vurdering er at det ikke er nødvendig å regulere i forskriften hvordan krematorieoppdraget tildeles i Digital gravferdsmelding. Siste års kremasjonsstatistikk viser hvilket krematorium som er mest brukt i hver kommune. Det legges opp til at Digital gravferdsmelding vil ha dette krematoriet som standardvalg, men både gravferdsmyndigheten og gravferdsbyrået vil kunne endre dette. Valg av krematorium kan i noen tilfeller påvirke nivået på kremasjonsavgiften.

Ansvar for å følge opp meldingen

Gravplassmyndigheten skal følge opp begjæringsskjemaer, digitale gravferdsmeldinger og andre krav om tjenester etter loven. I dag følges begjæringsskjemaer opp lokalt, se nedenfor om varsel ved manglende framdrift. For at statsforvalteren skal kunne følge opp teknisk eller annen svikt i enkeltsaker, kan statsforvalteren etter utkastet § 4 stille vilkår om oppdatert kontaktinformasjon til gravplassmyndigheten.

Arkivplikt

Gravplassmyndigheten og krematoriet vil ha arkivansvar på vanlig måte, jf. gravplassloven § 23 sjette ledd. Statsforvalteren har i første versjon av Digital gravferdsmelding etter vår foreløpige vurdering ikke oppgaver (saksbehandling) som tilsier at det inntre arkivplikt, jf. forskrift om offentlige arkiv § 14. Det kan likevel være behov for at statsforvalteren lagrer informasjon i noe tid etter bruk eller overføring til andre aktører, se nærmere omtale i punktet om dataminimering.

¹ Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/NOU-2014-2/id752071/?ch=9#KAP8-1-3> for 2014 og https://www.ka.no/service/300851/download/id/439990/name/Gravplassunders%C3%B8kelsen2018_publicert14082019.pdf for 2018. Nye tall er ventet fra surveyen gjennomført i 2023.

Delegering og dispensasjon

Statsforvalterens myndighet og oppgaver etter loven §§ 25 og 26 og den nye forskriften vil bli delegert til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, se utkastet til delegeringsbestemmelse. Dette er i samsvar med oppgaveplasseringen etter gravplassforskriften.

Departementets vurdering er at det kan bli behov for å gjøre tilpasninger i forskriften raskt under testingen og utrulling av Digital gravferdsmelding, se utkastet § 10 første ledd. Det er departementet som kan gi dispensasjon. Som en sikkerhetsventil har departementet ellers foreslått hjemler til å fravike forskriften. Forutsetningen er en søknad fra gravplassmyndighet eller statsforvalteren. Målet er imidlertid fortløpende å vurdere forskriften og forbedre den etter hvert som en vinner erfaring.

Folkeregistertilgang

Gravplassmyndighetene og statsforvalteren har etter gravplassloven § 23 fjerde ledd tilgang til opplysninger omfattet av taushetsplikt i Folkeregisteret, blant annet relasjonsopplysninger. Godkjente krematorier kan søke om tilgang til disse opplysningene uavhengig av deres organisasjonsform.

Funksjonaliteten i Digital gravferdsmelding forutsetter at opplysningene i Folkeregisteret er korrekte, og det legges ikke opp til systematisk kontroll. Dersom en gravplassmyndighet eller andre brukere av Digital gravferdsmelding ser at opplysninger hentet fra Folkeregisteret åpenbart er feil, skal den korrekte opplysningen benyttes og forholdet meldes til Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 7-1, og til ev. annen primærkilde. (Digital gravferdsmelding innrettes slik at feilaktig status som død rettes opp når det rettes i Folkeregisteret; da stoppes saken i Digital gravferdsmelding.)

Dersom den gravferdsansvarlige skulle dø før gravferden er avsluttet, vil Digital gravferdsmelding fange dette opp og endre status til død også for gravferdsansvarlige. I slike tilfeller fortsetter ikke gravferdsprosessen, og det sendes varsling til gravplassmyndigheten, krematoriet og gravferdsbyrået at den aktuelle gravferden ikke har en ansvarlig.

Statistikk

Det er hjemmel til å kunne hente data til statistikkformål i gravplassloven § 23 femte ledd. Det foreligger også hjemler i statistikkloven. Gravferdsbyråer er ikke å regne som virksomheter med oppgaver etter loven. For å for å være helt sikker på at det er adgang til å få opplysninger om bruksfrekvens og andre anonymiserte data til bruk til statistikkformål, gir utkastet § 9 Statsforvalteren plikt til å hente slike data fra Digital gravferdsmelding.

Etterlattes tilgang til Digital gravferdsmelding og mottak av informasjon

Forhåndserklæring om gravferdsansvar

En person med forhåndserklæring om gravferdsansvar i tråd med gravplassloven § 9 første ledd har rett til å sørge for gravferden foran persongruppene listet opp i gravplassloven § 9 andre ledd. Dersom en person med forhåndserklæring ønsker å benytte sin rett, må gravplassmyndigheten eller et gravferdsbyrå kontaktes for å få registrert gravplassansvaret i Digital gravferdsmelding. Det arbeides med sikte på at fagsystemene til gravferdsmyndigheten og gravferdsbyrået kan laste opp skriftlig erklæring slik at vedkommende kan settes som gravferdsansvarlig. Hensynet til dataminimering kan tilsi at en ved opplastingen ikke tar med andre deler av dokumentet

erklæringen eventuelt er en del av, i alle fall så lenge gravplassmyndigheten kan verifisere at dokumentet og signaturen er ekte.

Spørsmål om andre kan ha bedre rett

Etterlatte som bruker Digital gravferdsmelding gjennom personlig pålogging vil bli informert om at andre kan ha samme eller større rett til å sørge for gravferden, og bli spurt om andre nære etterlatte er informert.

Det vil være tjenlig at gravferdsbyråer og gravplassmyndigheter, via sine profesjonelle fagsystemer, blir minnet om å spørre den etterlatte om den kjenner til om den avdøde hadde gitt skriftlig erklæring om hvem som skulle sørge for gravferden, og hvis nei og avdøde var ugift, om de kjenner til om avdøde levde i ekteskapsliknende samboerskap da dødsfallet fant sted.

Ulike gruppers ulike muligheter i Digital gravferdsmelding (oppsummering)

Ektefelle, barn og foreldre til avdøde kan logge seg på Digital gravferdsmelding direkte og påta seg gravferdsansvaret i løsningen dersom disse relasjonene er registrert i Folkeregisteret. Person med forhåndserklæring og avdødes samboer kan ikke ivareta sine interesser direkte ved pålogging i løsningen, jf. omtale ovenfor. Utkastet § 3 ivaretar pedagogiske formål ved å omtale hvilke grupper etterlatte som kan bruke Digital gravferdsmelding.

Dersom personer i de andre prioriterte kategoriene i gravplassloven § 9 andre ledd – «barnebarn, besteforeldre, søsken, søskens barn og foreldres søsken» – ønsker å påta seg gravferdsansvaret, må dette gjøres gjennom gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet. Dersom personer utover de som er nevnt i § 9 første og andre ledd ønsker å påta seg gravferdsansvaret, må dette også gjøres gjennom gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet.

Dersom flere personer som har like stor eller større rett ønsker å overta gravferdsansvaret, kan gravplassmyndigheten oppdatere informasjon i Digital gravferdsmelding. Ved uenighet om hvem som skal sørge for gravferden kan ikke gravferdsbyrået endre hvem som skal være gravferdsansvarlig fordi etterlatte i konflikt vil kunne bruke ulike gravferdsbyråer i samme gravferd. Eventuelle konflikter skal løses av kommunen. Det planlegges en funksjon hvor etterlatte ved enighet selv vil kunne bytte gravferdsansvarlig direkte i Digital gravferdsmelding. Gravferdsbyråenes rolle i konfliktløsningen er meget viktig. Etterlatte bør identifisere uenighet og be om bistand med å finne løsninger så tidlig som mulig. Selv om det er kommunen som formelt skal løse konflikter, er det hensiktsmessig at man forsøker å bli enige med bistand fra gravplassmyndighet eller gravferdsbyrå. Formelt vil gravferdsansvaret bli liggende hos den første som registrerer seg fram til en annen person eventuelt bestrider dette og kommunen ev, avgjør at en annen skal ha ansvaret.

I saker om uenighet etter gravplassloven § 9 tredje ledd, legges det opp til at gravplassmyndigheten registrerer kommunens avgjørelse om ansvarlig for gravferden i Digital gravferdsmelding. Der kommunen sørger for gravferden etter gravplassloven § 9 femte ledd, legges det opp til at gravplassmyndigheten registrerer dette i Digital gravferdsmelding.

Melding til andre etterlatte når noen tar på seg å sørge for gravferden

Gravplassloven § 9 andre ledd gir en prioritert liste over hvem som har rett til å sørge for gravferden. Den som har forhåndserklæring fra avdøde går foran alle andre. Persongrupper som ikke er nevnt i § 9 andre ledd første punktum kan også sørge for gravferden, men må gi fra seg oppdraget dersom noen med rett etter loven ønsker å sørge for gravferden.

I utkastet til § 7 er det regulert hvilke av den avdødes relasjoner som vil få melding om at noen har registrert at de vil sørge for gravferden. Formålet med meldingen er å bidra til avklaring av hvem som sørger for gravferden, altså at andre personer med rett til å sørge for gravferden ev. tidlig skal kunne ivareta sine rettigheter. De som vil få melding er avdødes ektefelle, barn over 18 år og foreldre. Disse relasjonsopplysningene hentes fra Folkeregisteret. (Barn under 18 år kan ikke ta ansvar for gravferden og har ikke samme behov for å bli orientert.) Dette innebærer at i tilfeller hvor opplysning om relasjonen ikke ligger i Folkeregisteret, vil det ikke bli sendt melding. Dette innebærer også at der Folkeregisteret har relasjonsopplysninger som personer rundt avdøde ikke kjenner til, vil meldingen kunne bringe nye personer inn i spillet rundt gravferden. – Formålet med meldingen er ikke å informere om dødsfallet (dødsbud), se omtale nedenfor om faren for dødsbud over Digital Gravferdsmelding.

Melding vil kunne bli gitt på SMS med informasjon om at det ligger en viktig beskjed om gravferd i Altinn. For å få vite hva meldingen gjelder, må en logge seg på Altinn.

Etter innlogging i Altinn vil avdødes ektefelle, barn og foreldre få vite navnet på den som har registrert at vedkommende vil sørge for gravferden i Digital gravferdsmelding. De vil også kunne se valgene gravferdsansvarlig har tatt, om f.eks. kremasjon, gravleggingskommune og gravferdsbyrå. Det må vurderes nærmere om varselet skal gi informasjon om seremonisted eller -dato.

Varselet gir mottakerne mulighet til å ivareta sine rettigheter etter gravplassloven § 9 andre ledd, jf. tredje ledd.

Informasjon om at melding vil bli sendt til relasjonene som framgår av Folkeregisteret, vil komme tydelig frem i digital gravferdsmelding. Dersom utfyllingen av Digital gravferdsmelding gjøres av et gravferdsbyrå, vil det også bli sendt melding. Den som påtar seg å sørge for gravferden, vil ikke få vite identiteten til de som mottar melding. Gravferdsansvarlig eller de som mottar meldingen får dermed ingen opplysninger om taushetsbelagte relasjoner.

Meldingene Digital gravferdsmelding legger opp til å sende finner ikke sted i dagens analoge løsning. At etterlatte får informasjon tidlig i prosessen antas å gi trygghet, virke konfliktdepende og bidra til å bygge tillit til Digital gravferdsmelding og offentlige digitale tjenester generelt. Når det offentlige sitter på data om en hendelse man må anta at direkte berørte innbyggere vil ha interesse av, er vurderingen her at det riktige er å informere. Det er trolig ikke ofte at nære etterlatte først får vite om et dødsfall etter at gravferden er gjennomført, men det vurderes å være få situasjoner hvor det er legitimt (etisk riktig) å skulle holde dette skjult. Sagt på en annen måte: Når det offentlige sitter på data som *kan* formidles (verifiserte og relevante opplysninger), må det begrunnes hvorfor berørte innbyggere ikke skal informeres (forutsatt at taushetsplikt, personvern mv. kan ivaretas).

Ved hemmelig adresse eller adressesperre reiser melding til nære etterlatte særlig spørsmål, se omtale nedenfor om adressesperre. Dersom melding ikke kan gis på en måte som ivaretar mottakerens og andre etterlattes sikkerhet, vil melding ikke bli sendt.

Personer som har [reservert seg mot digital kommunikasjon \(i Kontakt- og reservasjonsregisteret \(KRR\)\)](#), vil ikke motta melding fra Digital gravferdsmelding. Melding per post vil trolig ta for lang tid. Det må vurderes nærmere hvordan personer som ikke har tatt stilling til digital kommunikasjon i KRR, skal håndteres i Digital gravferdsmelding. De som ikke er digitale eller av andre grunner ikke vil bruke Digital gravferdsmelding, kan gå til gravplassmyndigheten eller gravferdsbyrå for å påta seg ansvaret for en gravferd og starte prosessen.

Dersom en som har påtatt seg å sørge for gravferden angrer og ikke vil ha oppgaven, må vedkommende kontakte gravplassmyndighet for å kunne løse dette.

Dersom gravferdsansvaret endres, legges det opp til at den som registrerte seg som gravferdsansvarlig i Digital gravferdsmelding, blir varslet. Dette kan skje dersom gravplassmyndigheten ser at det opplagt er andre med bedre rett til å sørge for gravferden eller dersom kommunen gjør vedtak i uenighetssak. Dette varselet er av informasjonshensyn omtalt i utkastet § 7 andre ledd.

Personvern

Om behandlingsansvar

Hvem som anses som behandlingsansvarlig er angitt i personvernforordningen artikkel. 4 nr. 7, se også generell omtale i Prop. 55 L (2022-2023) punkt 2.2. Dette vil være det organet som bestemmer formålet med behandlingen av personopplysninger og hvilke midler som benyttes.

Behandlingsansvaret kan fastsettes i lov og forskrift, se siste leddsetning i nr. 7.²

De ulike roller og ansvar knyttet til gravferdsmeldingen inngår i dag i et komplekst samspill. Digital gravferdsmelding gir mulighet til å tydeliggjøre aktørenes roller.

Statsforvalterens behandlingsansvar

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark vil ha rollen som tjenesteeier for Digital gravferdsmelding. Flere steder i Prop. 55 L (2022-2023) er det sagt at «Statsforvaltaren i Vestfold og Telemark vil vere behandlingsansvarleg for personopplysningar i digital gravferdsmelding», blant annet i punkt 3.4.4 og i særmerknadene til endringen i gravplassloven § 23 fjerde ledd om folkeregistertilgang. Dette kaller på en nyansering.

Innflytelsen Statsforvalteren har over formålene personopplysninger behandles for og hvordan behandlingen foregår, er begrenset til hva som ligger innenfor rollen som tjenesteeier. Tjenesteeierrollen innebærer ikke at Statsforvalteren får behandlingsansvar for oppgaver som lov, forskrift eller annet rettsgrunnlag har tillagt andre; heller ikke behandlingen hos gravferdsbyrået. Vi vurderer det slik at Statsforvalteren har behandlingsansvar for personopplysninger som er innenfor statsforvalterens kontroll. Dette vil innbefatte behandling av opplysninger knyttet til *driften* av tjenesten. Opplysningene som mottas inn i Digital gravferdsmelding, vil i løsningen dessuten sammenstilles og tilgjengeliggjøres for de relevante aktørene. Digitaliseringsdirektoratet får en ny rolle som databehandler i Digital gravferdsmelding, jf. avtale inngått med Statsforvalteren i Vestfold og Telemark som tjenesteeier. Statsforvalterens behandlingsansvar vil også inkludere oppgavene beskrevet i databehandleravtalen med Digitaliseringsdirektoratet ved Altinn Sentralforvaltning.

Utkastet § 5 regulerer behandlingsansvaret statsforvalteren i rollen som tjenesteeier for den digitale tjenesten har for personopplysninger. Gravplassmyndigheter, krematorier, gravferdsbyråer og andre tilknyttede virksomheter vil ha selvstendig behandlingsansvar.

Andre aktørers behandlingsansvar

Gravferdsbyråene er private aktører som behandler personopplysninger på vegne av de etterlatte som de har inngått avtale med. Gravferdsbyråene vil derfor være behandlingsansvarlig for opplysninger i sine fagsystemer og ved innsendingen av opplysninger til Digital gravferdsmelding.

² «når formålet med og midlene for behandlingen er fastsatt i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett, kan den behandlingsansvarlige, eller de særlige kriteriene for utpeking av vedkommende, fastsettes i unionsretten eller i medlemsstatenes nasjonale rett»

Gravplassmyndigheten er mottaker av opplysningene som fylles ut i skjemaet om å ta på seg gravferdsansvar, enten de mottar dette direkte fra den etterlatte i Digital gravferdsmelding eller om gravferdsmeldingen er opprettet og innsendt via gravferdsbyråets fagsystem. Gravplassmyndigheten vil være behandlingsansvarlig for opplysninger som de bruker i sin oppgaveløsning i Digital gravferdsmelding.

Kommune og krematorium har egne lovpålagte roller og har sitt selvstendige behandlingsansvar når det gjelder deres oppgaver.

Datatilsynet fører tilsyn med etterlevelsen av regler om personvern på vanlig måte. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark fører ikke tilsyn med dette eller med etterlevelse av forskriften.

Det legges opp til at Digital gravferdsmelding har generelle informasjonstekster som orienterer om hvem som får tilgang til enkeltopplysninger om den aktuelle gravferden.

Generelt om behandlingsgrunnlag

Behandlingsgrunnlag for alle de til nå planlagte behandlingene av personopplysninger vil følge av gravplassloven med forskrifter som supplerende rettsgrunnlag til personvernforordningen artikkel 6 (1) bokstav e og artikkel 9 (2) bokstav g. Som det vil framgå nedenfor legger vi til grunn at opplysninger som kan si noe om levende personers tro, livssyn og seksuell orientering, er opplysninger med særlig vern etter artikkel 9. Det blir drøftet om behandlingen av disse opplysningene er lovlig. En digital tjeneste kan ikke forutsette konkrete skjønsmessige vurderinger for å skjelle mellom de tilfellene opplysninger er vernet av artikkel 9 og når de ikke er det.

Det legges foreløpig ikke opp til å benytte samtykke som behandlingsgrunnlag for de offentlige aktørers behandling av personopplysninger, med unntak av eventuelt i piloteringsfasen, jf. kort omtale under Gradvis innføring ovenfor. Det forutsettes at gravferdsbyråene har de nødvendige samtykker og avtaler med de gravferdsansvarlige for å kunne representere dem inn i løsningen.

Personopplysninger om avdøde

Vernet etter personvernforordningen gjelder bare levende personer, se forordningens foralepunkt 27 og [Prop. 56 LS \(2017-2018\) punkt 4.5.3](#). Opplysninger om avdøde kan være vernet av taushetspliktsreglene, se nedenfor.

Opplysninger om avdødes tro og livssyn kan behandles så lenge de ikke sier noe om levende personers tro eller livssyn. Departementets vurdering er at valg rundt seremonien primært, og i de fleste tilfeller, kun sier noe om avdødes tro eller livssyn, jf. gravplassloven § 1 første ledd: «Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn.» I noen tilfeller kan imidlertid opplysninger om avdøde si noe om levende personer. Man kan i en digital løsning som innbyggerne skal bruke, ikke gjennomføre konkrete skjønsmessige vurderinger for å fange opp de tilfellene opplysninger om avdøde likevel sier noe om levende og dermed er vernet av personvernforordningen.

Det er ikke nødvendig å finne et behandlingsgrunnlag for opplysninger om avdøde personer ettersom de ikke er vernet av personvernforordningen. I fall opplysninger om avdøde sier noe om levende, er det nødvendig å vise til et behandlingsgrunnlag for personopplysningene om den eller de levende.

Personopplysninger om tro og livssyn

Personvernforordningen artikkel 9 setter særlige vilkår for behandlingen av personopplysninger om bl.a. «religion, filosofisk overbevisning», «helseopplysninger» og om «en fysisk persons seksuelle forhold eller seksuelle orientering». Artikkel 9 nr. 1 forbyr behandling av slike opplysninger, mens nr. 2 gir noen unntak fra forbudet. I dette punktet drøftes vernet etter personvernforordningen for opplysninger om tro og livssyn. Funksjonalitet for valg av seremonileverandør osv. er ikke aktuelt i første versjon av Digital gravferdsmelding, men er mulig i senere versjoner.

Valg av seremonileverandør eller andre valg rundt seremonien eller graven, vil kunne si noe om hva avdøde trodde på eller ikke trodde på. § 1 i gravplassloven lyder: «Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn.» Fanebestemmelsen kan tilsa at seremonivalget peker på avdøde. Døde fysiske personer er ikke vernet av personvernforordningen, men fordi en *ikke kan utelukke* at seremoni-valget (også) sier noe om levende menneskers tro og livssyn, må en ta nærmere stilling til vernet av disse personopplysningene. Departementets foreløpige vurdering er at selv om opplysning om tro og livssyn gjennom valg av seremonileverandør i det store flertallet av gravferder vil være lite sensitivt, må en sikre at et tilstrekkelig vern og lovlig behandling der seremonivalget faktisk sier noe om hva levende mennesker (etterlatte) tror på. Dette dreier seg ikke bare om situasjonen hvor etterlatte velger en seremonileverandør etterlatte ikke ville valgt (fordi de overstyrer avdødes preferanser eller avdøde var helt likegyldig), men også for eksempel situasjonen hvor nærheten mellom avdøde og etterlatte gir en presumsjon for at de levende står i samme tradisjon som avdøde («familien er baptiser»). Disse forholdene taler for at det bør gjøres en vurdering av om behandlingen er lovlig dersom en legger til grunn at dette er opplysninger om levende personer tro eller livssyn vernet av artikkel 9-opplysninger. Dersom man kommer til at behandling av opplysning om levende personers tro og livssyn er lovlig etter artikkel 9, vil en ikke trenge å ta stilling til om seremonivalget i den enkelte gravferd sier noe om de etterlatte.

Før vi vurderer hva som skal til for at behandlingen skal være lovlig, gir vi en oversikt over behandlingen slik den kan være i en framtidig versjon av Digital gravferdsmelding:

- Den som sørger for gravferden registrerer hvilket tros- eller livssynssamfunn som ev. skal forestå seremonien i Digital gravferdsmelding. Denne opplysningen kan også være gitt til et gravferdsbyrå som legger opplysningen inn i Digital gravferdsmelding.
- Gravplassmyndigheten, krematoriet og/ eller tros- og livssynssamfunnet får denne opplysningen for å kunne gjennomføre sine operasjoner for å realisere ønsket seremoni.
- Personer med mulighet til å logge seg på Digital gravferdsmelding og med tilgang til opplysninger om den aktuelle gravferden (som ansatte i gravferdsbyrået, gravplassmyndigheten, ev. krematorium og ansatte og ev. frivillige i tros- og livssynssamfunnet) vil få tilgang til opplysningen om seremonivalgene. Personkretsen er begrenset og til dem som må antas å ha klart behov for opplysningen for å realisere en bestilt tjeneste.

Alternativene askespredning og kistegravlegging er foretrukket av ulike religioner, f.eks. hhv. hindusimen og islam. Begge alternativene er vanlige i Norge i dag, og det å velge den ene eller andre gravferdsformen sier ikke noe *direkte* om hverken avdødes eller etterlatte tro og livssyn. Valg av nedbrytningsform (kistegravlegging eller kremasjon) kan likevel si noe om tro og livssyn som kan peke på levende personer, f.eks. hvor avdød med et muslimsk-klingende navn kremeres kan man gjøre seg tanker om at vedkommende og/eller den som sørger for gravferden har et avslappet forhold til religiøse normer, hvilket også er en opplysning om tro og livssyn. Fordi en *ikke kan utelukke* at dette valget (også) sier noe om levende menneskers tro og livssyn, må en ta nærmere

stilling til vernet av slike opplysninger. Også valg av retningsbestemt grav, gravlegging uten kiste eller særlig tilrettelagte gravfelt *kan en ikke utelukke* at sier noe om levende menneskers tro og livssyn.

Etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g er det tillatt å behandle særlige kategorier av personopplysninger når «[b]ehandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser, på grunnlag av unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som skal stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser».³

Terskelen for nødvendighet er høyere etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g enn etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e om behandling som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse. Etter artikkel 9 må det dreie seg om *viktige* allmenne interesser. Behandling av personopplysninger som sikrer at avdøde blir gravlagt i samsvar med religionen eller livssynet sitt, jf. gravplassloven § 1, realiserer sentrale verdier i menneskelivet og kan medvirke til å skape trygghet i møte med døden også for dem har mange år igjen å leve. Uten behandlingen ville styresmaktene og andre involverte i gravferden ikke kjenne til valgene som blir tatt og hvilken tilpasning som er nødvendig. Behandlingen er derfor etter departementets vurdering nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser.

Forskriftsutkastet og lovhjemmelen vil gi et supplerende grunnlag i norsk rett for behandlingen. Personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g krever at det nasjonale rettsgrunnlaget står i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd. Forskriftsutkastet presiserer formålet med behandlingen i samsvar med lovens avgrensning. Vi viser til det som er sagt like ovenfor om viktige allmenne interesser, og vurderer at disse også kan begrunne at rettsgrunnlaget står i et rimelig forhold til formålene med behandlingen.

Det er et vilkår for at bokstav g kan anvendes at behandlingen er forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger. Det er i Digital gravferdsmelding tale om konkret bruk av opplysningene om tro og livssyn for å realisere formål som for mange mennesker ligger helt i kjernen av å ha og utøve sin tro eller sitt livssyn. Slik utøvelse er uttrykkelig beskyttet mot inngrep fra det offentlige, se EMK artikkel 9. Å legge til rette for utøvelse av tro og livssyn rundt et dødsfall gjennom Digital gravferdsmelding kan også ses som et tiltak for å realisere denne menneskerettigheten. I tillegg til at formålet må være en viktig allmenn interesse, må behandlingen være nødvendig for å oppnå dette. Etter departementets vurdering er det nødvendig å behandle opplysninger om tro og livssyn for å kunne tilrettelegge for en seremoni tilpasset ønsket tro eller livssyn. Det er tale om behandling og deling av opplysningene innenfor en digital tjeneste og bare de som kan logge seg på har tilgang til disse opplysningene. Etter departementets vurdering står derfor behandlingen av opplysninger om tro og livssyn i et rimelig forhold til målene som søkes oppnådd og er forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger.

Det er endelig et vilkår for at bokstav g kan anvendes at en sikrer egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser. Departementet vil innledningsvis her peke

³ Kommentartutgaven omtaler bokstaven som en sikkerhetsventil der det «er et klart samfunnsmessig behov for behandlingen», se Åste Marie Bergseng Skullerud, Cecilie Rønnevik, Jørgen Skorstad og Marius Engh Pellerud, Personvernforordningen: Kommentartutgave, <https://juridika.no/lov/2016-04-27-679/%C2%A79/kommentar> (kopierte 07. desember 2019) Dette kan være noe strengt. Vi oppfatter at artikkel 9 nr. 2 bokstav g for forvaltningsorganer ofte er grunnlaget for behandling av særlige kategorier av personopplysninger i forbindelse med oppgaveløsning og myndighetsutøvelse. – At terskelen for å oppfylle vilkåret om viktige allmenne interesser («substantial public interest») i bokstav g er høy («The threshold for satisfying this criterion is thus high»), framgår også av kommentaren til Georgieva og Kuner til artikkel 9 (side 379) i The EU Data Protection Regulation (GDPR) redigert av Kuner, Bygrave og Docksey (Oxford University Press 2020).

på at bare enkelte opplysninger vernet etter artikkel 9 vil bli behandlet i Digital gravferdsmelding. Tro og livssyn vil komme til uttrykk gjennom valget av seremonileverandør. Dette gir kun indirekte informasjon om hva levende mennesker har av oppfatninger om tro og livssyn. Opplysningene vil ikke spesifikt uttrykke hva enkeltpersoner har av tro og livssyn eller om dette utøves på en aktiv måte. Behandlingen vil være knyttet til en seremoni som vil få noe oppmerksomhet lokalt og personlige nettverk i en kort periode. Opplysninger om seremonileverandøren vil kunne bli liggende på nettsider etterlatte selv velger å ta i bruk – som minnesider på Facebook og gravferdsbyråets minnesider – men blir verken varig eller offentlig tilgjengelig via Digital gravferdsmelding. Behandlingen i Digital gravferdsmelding vil dreie seg om å ta imot valget av seremoni og formidle dette til innloggende aktører som har behov for opplysningen for å kunne gjennomføre gravferden. Designet av Digital gravferdsmelding er således et tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser. Videre vil Digital gravferdsmelding ligge på en nasjonal felleskomponent (Altinn) – ikke en privat sørver – hvilket er med på å sikre informasjonstryggheten. Dette hensynet og de øvrige personvernprinsippene i artikkel 5, må bli vurdert i utviklingen av tjenesten og ev. avtaler knyttet til den. Etter departementets vurdering er åpenhet i utviklingsarbeidet med på å sikre at de grunnleggende rettighetene og interessene til de registrerte ivaretas. Vår konklusjon er at behandlingen er lovlig med grunnlag i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g.

Personopplysninger om samliv

Opplysninger om avdødes fornavn kan sammenholdt med opplysning om etterlatt ektefelles eller samboers fornavn, si noe om den seksuelle orienteringen til den gjenlevende. Felles etternavn eller verifisert opplysning om sivilstatus vil gi en indikasjon på relasjonens art. Selv om dette normalt vil være helt udramatiske slutninger å trekke etter et samliv, er opplysningstypen gitt særlig beskyttelse i personvernforordningen artikkel 9. Dette bygger altså på at behandlingen av opplysningene kan gi mulighet for å trekke slutninger og at opplysningene dermed er beskyttet selv om de ikke direkte setter navn på eller registrerer et levende menneskes seksuell orientering.

I Digital gravferdsmelding er det ikke tale om publisering av avdødes og etterlattes fornavn på internett, men om behandling og deling av opplysningene innenfor en digital tjeneste som krever innlogging.⁴ Etter departementets vurdering er det klart nødvendig å kunne behandle fornavnet til den som sørger for gravferden i Digital gravferdsmelding. Anonymisering vil være upraktisk fordi de som har tilgang til opplysningene i Digital gravferdsmelding normalt vil ha behov for å kunne kontakte den som sørger for gravferden.

I enkelte situasjoner vil det være nødvendig å opplyse om relasjonen mellom avdøde og den som sørger for gravferden, f.eks. i forbindelse med konflikter om hvem skal sørge for gravferden, jf. gravplassloven § 9 andre og tredje ledd. Det vil da være vesentlig å kunne behandle opplysningen om at de to var ektefeller eller samboere. (Status for ekteskap finnes i Folkeregisteret, mens samboerskap må bygge på opplysninger mottatt under saksbehandlingen sammenholdt med adresseinformasjon i Folkeregisteret.) Dersom det er liten aldersforskjell (som man kan lese ut av de seks første tallene i fødselsnummeret), kan en normalt utelukke at det er tale om barn og foreldre, men om det er søsken, ektefelle eller nabo vil en ikke vite. Grunnlaget for å si noe om den seksuelle orienteringen til den som sørger for gravferden er formodningen for at ektefeller eller samboer sørger for avdødes gravferd. Samme etternavn på avdøde og gravferdsansvarlig kan gi en slik formodning. Etter vår vurdering er dette en slutning som kan være rimelig, men som har så tynt

⁴ Det er med andre ord tale om en nokså annen behandling enn det som lå til grunn for EU-domstolens avgjørelse i sak C-184/20 (OT v Vyriausioji tarnybinės etikos komisija) avsnitt 117 til 128. Konklusjonen i spørsmålet framgår av avsnitt 128.

faktisk grunnlag i den enkelte sak at det vil være nærliggende å anse at det ikke er tale om en opplysning om seksuell orientering.

Det er ikke praktisk mulig i en digital tjeneste å gjøre konkrete vurderinger i enkelttilfeller. Det er viktig at alle aktører (behandlingsansvarlige) er trygge på at de kan bruke Digital gravferdsmelding. Vi vil derfor her drøfte om behandlingen ville være lovlig etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g dersom en anser navneopplysninger på avdøde og ektefelle eller samboer som en opplysning om levende personers seksuelle orientering. Vi viser innledningsvis til kulepunktene ovenfor om behandlingen som finner sted i Digital gravferdsmelding: opplysningen behandles av personer med oppgaver i forbindelse med gravferden som får tilgang til den etter innlogging. Formålet er å sikre at en avdød persons nærmeste får anledning til å sørge for gravferden og ivareta sine rettigheter underveis. Om partene i samlivet var homofile eller heterofile, er irrelevant for behandlingen.

Når det gjelder nødvendighet er terskelen høyere etter artikkel 9 nr. 2 bokstav g enn etter artikkel 6 nr. 1 bokstav e om behandling som er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse. Etter artikkel 9 må det dreie seg om *viktige* allmenne interesser. Behandling av personopplysninger som sikrer at den som har levd i ekteskapelig samliv med avdøde får anledning til å sørge for gravferden og ivareta sine rettigheter underveis, realiserer sentrale verdier i menneskelivet og kan medvirke til å skape trygghet i møte med døden også for dem har mange år igjen å leve. Det kan dessuten skape en bedre sorgprosess. Uten behandlingen ville styresmaktene og andre involverte i gravferden ikke kjenne til arten av relasjonen og dermed ikke kunne gi ektefeller og samboer de rettigheter de har etter loven. Behandlingen er derfor etter departementets vurdering nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser.

Forskriftsutkastet og lovhjemmelen vil gi et supplerende grunnlag i norsk rett for behandlingen. Personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g krever at det nasjonale rettsgrunnlaget står i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd. Forskriftsutkastet presiserer at formålet med behandlingen er i samsvar med lovens avgrensning. Vi viser til det som er sagt like ovenfor om viktige allmenne interesser, og vurderer at disse også kan begrunne at rettsgrunnlaget står i et rimelig forhold til formålene med behandlingen.

Det er et vilkår for at bokstav g kan anvendes, at behandlingen er forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger. Det er her tale om konkret bruk av navneopplysninger som kan gi grunnlag for slutninger om seksuell orientering, for å sikre at den som har levd i ekteskapelig samliv med avdøde får anledning til å sørge for gravferden og ivareta sine rettigheter underveis. Opplysningene behandles på oppfordring fra den som sørger for gravferden og som levde i ekteskapelig samliv med avdøde, for å realisere den lengstlevendes interesse i å ta de sentrale avgjørelsene i gravferden. Det er tale om behandling og deling av opplysningene innenfor en digital tjeneste bare de som kan logge seg på har tilgang til. En annen av de nærmeste pårørende (foreldre og avdødes barn) vil kunne få varsel om ektefelles navn dersom denne ektefellen har påtatt seg gravferdsansvaret. Ektefellen som gravferdsansvarlig vil bli gjort oppmerksom på at dette varselet sendes ut, se omtale under overskriften Melding til andre etterlatte. Opplysningene vil ikke være offentlig tilgjengelige. (Dette er etter vår foreløpige vurdering ikke saksbehandling med arkivplikt, men utsendelsen blir logget i Digital gravferdsmedling.) Etter departementets vurdering er behandlingen av navneopplysningene som kan gi grunnlag for slutninger om seksuell orientering, forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger.

Det er endelig et vilkår for at unntaket i bokstav g kan anvendes, at en sikrer egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser. Departementet vil

innledningsvis her peke på at bare indirekte informasjon om seksuell orientering som behandles – personopplysningene må sluttes av allemenne, identifiserende kjennetegn (fornavn) og data om seksuell orientering som sådan blir ikke lagret eller spredd i tjenesten. Behandlingen i Digital gravferdsmelding vil dreie seg om å registrere kontaktinformasjon om den som sørger for gravferden, melding til andre etterlatte om gravferdsansvar og ev. behandle konfliktsaker. Når det gjelder hvem som får tilgang til opplysningene (innloggende) og informasjonssikkerheten (bruk av felleskomponenter), viser vi til drøftelsen i forrige punkt. Vår konklusjon er at behandlingen er lovlig med grunnlag i personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g.

Personopplysninger om helse

Personvernforordningen artikkel 9 setter særlige vilkår for behandlingen av «helseopplysninger». I Digital gravferdsmelding vil det utelukkende være tale om opplysninger om avdødes helse eller kropp. Departementet legger til grunn at opplysninger om avdødes høyde eller vekt (om kistens størrelse og vekt) ikke vil kunne si noe om levende mennesker. Dersom det i senere versjoner f.eks. blir mulig å benytte data fra helsetjenestene om avdødes høyde og vekt, vil dette neppe kunne si noe om barns eller andres helse. Tilsvarende vil opplysninger om at avdøde hadde implantater eller hoftelodd i metall. (Helseopplysninger om avdøde vil være omfattet av taushetsplikt, se omtale nedenfor.)

Fordi det ikke kan utledes informasjon om levende menneskers helse av opplysningstypene som brukes i Digital gravferdsmelding, er det etter departementets vurdering ikke nødvendig å drøfte om behandlingen om helseopplysninger om avdøde i Digital gravferdsmelding er lovlig etter personvernforordningen artikkel 9. Vi viser for øvrig til at disse taushetsbelagte helseopplysningene i Digital gravferdsmelding ikke vil være allment tilgjengelige og at det blir stilt krav informasjonssikkerhet og tilgangsstyring.

Personopplysninger om foreldreskap (slektskap)

Opplysninger om at mennesker er i slekt – som barn og foreldre – er ikke underkastet særlig vern etter personvernforordningen. Det følger av gravplassloven § 9 andre ledd at den som sørger for gravferden må være over 18 år. Det antas derfor at Digital gravferdsmelding i liten grad vil behandle personopplysninger om barn, dvs. personer under 18 år. Vi viser for øvrig til at taushetsbelagte opplysninger i Digital gravferdsmelding, som nevnt over, ikke vil være allment tilgjengelige og at det blir stilt krav informasjonssikkerhet og tilgangsstyring.

Fødselsnummer

Bruk av [fødselsnummer](#) er ikke taushetspliktig etter forvaltningsloven, men er nærmere regulert i personopplysningsloven og offentleglova. Det er vurdert at det er saklig behov for sikker identifisering i Digital gravferdsmelding gjennom bruk av fødselsnummer, se personopplysningsloven § 12 som lyder: «Fødselsnummer og andre entydige identifikasjonsmidler kan bare behandles når det er saklig behov for sikker identifisering og metoden er nødvendig for å oppnå slik identifisering.» Digital gravferdsmelding er ikke lagt opp slik at gravferdsbyråene ser eller bruker fødselsnummer. Digital gravferdsmelding skaper ikke noe begrunnet behov for gravferdsbyråene til å kunne hente ut fødselsnummer av Folkeregisteret, jf. folkeregisterloven § 10-1 annet ledd annet punktum.

I løsningen er det lagt opp til å bruke et interessent-ID istedenfor fødselsnummer i den grad det er mulig. Første versjon av Digital gravferdsmelding kan håndtere avdøde og etterlatte med d-nummer, men her er det vanskeligere å få til melding til nære etterlatte utfra relasjonene som ligger i Folkeregisteret.

Dataminimering/ sletting

Hvordan prinsippet om dataminimering kan ivaretas, vurderes fortløpende i utviklingsprosjektet. Et virkemiddel for ikke å samle mer data enn nødvendig, er å unngå at digital gravferdsmelding har fritekstfelt (slik at etterlatte ikke kan skrive mer enn det som er helt nødvendig).

Kravene til dataminimering, sletting og retting i personvernregelverket må ses i sammenheng med kravene til arkivering etter arkivlova. Forbudet mot kassasjon i arkivregelverket vil i mange tilfeller gå foran kravene til sletting i personvernforordningen. Arkivlova gjelder for gravplassmyndigheters og krematoriers oppgaver etter gravplassloven, se gravplassloven § 23 sjette ledd. Arkivlova gjelder også kommuner og for statsforvalteren. Det enkelte organ bør forsikre seg om at fagsystemet sørger for overføring av dokumentasjon til arkiv, og at det skjer på en måte som egner seg for gjenbruk og avlevering.

I Digital gravferdsmelding lagres data midlertidig i Altinn. Dataene gjøres tilgjengelig for gravplassmyndigheter, krematorier, gravferdsbyråer og den som sørger for gravferden etter innlogging. Når gravferden er avsluttet og dataene, med historikk, er overført til gravplassmyndigheten og ev. krematorium, blir dataene slettet fra Digital gravferdsmelding. Det vil bli innarbeidet et slutt-tidspunkt i den digitale løsningen for deling av data mellom gravferdsbyråene og gravplassmyndighetene. Sluttpunktet vil variere med gravferdsformen. Logg over dataflyt fram til dette tidspunktet vil bli overført til gravplassmyndigheten og krematoriet. Med dette avsluttes den digitale del av gravferden for Digital gravferdsmelding.

Fordi statsforvalteren primært har en tilretteleggeroppgave og ikke utfører saksbehandlingsoppgaver med dataene som går via Digital gravferdsmelding, vil lagringsbehovet være begrenset. Dersom statsforvalteren skulle saksbehandle opplysninger fra Digital gravferdsmelding, vil arkivplikten gjelde.

Det er i forskriftsutkastet ikke foreslått slettefrister. Regler om sletting følger av personvernforordningen. Hovedregelen er at personopplysninger som omhandler levende personer skal slettes så snart det ikke er behov for opplysningene sett i lys av formålet de skal brukes til og så snart de ikke lenger er nødvendige å beholde. Opplysninger om avdøde skal slettes i tråd med gjeldende arkivregelverk. Se ovenfor om arkivansvar. Gravferdsbyråenes egen dokumentasjonsforvaltning er ikke regulert av arkivloven eller forskriftsutkastet, og Digital gravferdsmelding har ingen føringer eller funksjonalitet når det gjelder sletting hos gravferdsbyråene.

Gravplassmyndigheten vil ha behov for å kunne dokumentere valgene som er tatt rundt gravferden og graven, blant annet med tanke på senere (klage)saker om hvem som har ansvar for graven eller er rette fester av gravstedet. Fordi konflikter om ansvar for graven og festet kan oppstå i hele frednings- og festeperioden, er det viktig å arkivere opplysninger fra begjærings skjemaet, digital gravferdsmelding og etterfølgende saksbehandling. Det legges opp til at data som er av betydning for festeforholdet blir overført til gravplassmyndigheten før sletting i Digital gravferdsmelding: Endringslogg for Digital gravferdsmelding inkl. de ulike aktørers endringer og tidspunkter for dette, vil bli overført i fil til gravplassmyndigheten ved avslutning av gravferden. Dersom etterlatte ønsker å se gjennom informasjonen om prosessen rundt en gravferd, må de kontakte gravplassmyndigheten, ikke statsforvalteren.

Dersom en gravplassmyndighet og andre aktører i Digital gravferdsmelding mottar personopplysninger de ikke trenger for sin oppgaveløsning, bør disse slettes.

Et spørsmål som må utredes nærmere i forkant av senere versjoner av Digital gravferdsmelding, er hvor lenge gravplassmyndigheten og krematoriemyndighetene etter gjeldende rett bør/kan lagre data om askespredninger, bl.a. etter at de har kontrollert vilkårene for å utlevere urnen. Vi viser for øvrig til at statsforvalterne har arkivplikt for saksbehandlingen av søknaden, herunder sted og ev. vilkår, og at krematoriet etter gravplassforskriften § 35 skal gjøre «anmerkning» om askespredningstillatelse i kremasjonsregisteret.

Retting

Plikten til retting følger av personvernforordningen artikkel 16. Personer som ønsker å utøve sine rettigheter til å kreve bl.a. retting, kan kontakte gravplassmyndigheten. Primærdatakilder som Folkeregisteret retter feil selv. Feil bør rettes ved kilden. Folkeregisterloven § 7-1 pålegger offentlige myndigheter og virksomheter å gi melding til registermyndigheten når de måtte bli kjent med endringer eller feil i tidligere gitte opplysninger.

Opplysninger i arkivmateriale rettes eventuelt ved at det legges inn merknad om korreksjon; materialet som sådan består uendret. Dette følger av kravene til dokumentasjon og forbud mot kassasjon i arkivregelverket, jf. personvernforordningen artikkel 89. Retting av opplysning i fagsystemer (produksjonsdatabaser) bør logges.

Adressesperre

Omkring 450 mennesker i Norge lever til enhver tid med beskyttelsestiltaket adressesperre. Adressesperre kan iverksettes i de tilfellene hvor det finnes en reell og alvorlig trussel mot en persons liv, helse eller frihet og hvor mindre inngripende tiltak ikke anses tilstrekkelige. Dette følger av Kripos' veileder «Behandling av opplysninger om personer med adressesperre» datert 13. januar 2023. I folkeregisterloven § 10-4 er det regler om graderte opplysninger. Én type adressesperre skjerner opplysningene fra alle med tilgang til Folkeregisteret (kode 6), mens en annen type skjerner opplysningene overfor private brukere av Folkeregisteret (kode 7). Kripos er nasjonalt kontaktpunkt for adressesperre, og forvalter og utvikler adressesperre som metode.

Digitalisering utgjør en stor risiko for personer med adressesperre. En god og gjennomtenkt digitalisering, kan være en tryggere løsning enn dagens analoge løsning. Dette må likevel vurderes grundig, og Digital gravferdsmelding kan først inkludere personer med adressesperre når det er helt sikkert at deres sikkerhet er ivaretatt. – Noen personer med adressesperre kan ha skiftet navn. Det kan være helt avgjørende at opplysning om det nye navnet ikke spres. Det er videre viktig at færrest mulig får vite at en person lever på adressesperre.

Dersom avdøde levde på adressesperre, vil det kunne være en sikkerhetsrisiko for dem som levde med avdøde ved melding til nære etterlatte. Videre er det fare for at en gjenlevende gravferdsansvarlig som lever på adressesperre, kan geolokaliseres via opplysninger i Digital gravferdsmelding. Avdøde med adressesperre må derfor utelukkes fra Digital gravferdsmelding i første omgang.

En gravferdsansvarlig som lever på adressesperre, vil kunne geolokaliseres dersom man ikke sikrer dette via egnede tiltak i løsningen. Denne persongruppen må derfor foreløpig utelukkes fra å bruke Digital gravferdsmelding. Melding om gravferdsansvaret til avdødes ektefelle, barn og foreldre, vil dermed ikke bli sendt. – Dersom en person med adressesperre tar ansvar for en gravferd ved å fylle ut et papirskjema eller kontakte et gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet og opplysningene

deretter overføres til Digital gravferdsmelding (og til fagsystemene), kan det oppstå fare for spredning. Dette er forhold som utviklingsprosjektet er oppmerksom på.

Det vil ikke synes for brukere av Digital gravferdsmelding hvem som mottar melding om at noen har påtatt seg ansvaret for gravferden. Meldingen genereres automatisk med opplysninger fra Folkeregisteret. Derfor kan også personer med adressesperre være mottakere av meldingen til ektefelle, barn og foreldre om at noen har påtatt seg ansvaret for gravferden. Dersom person med adressesperre ønsker å ta ansvar for en gravferd, kan som nevnt ovenfor Digital gravferdsmelding ikke brukes; de må kontakte gravplassmyndighet eller gravferdsbyrå.

Taushetsplikt og deling av data

Hvem er omfattet av taushetsplikten?

Etter gravplassloven § 22 gjelder forvaltningslovens taushetspliktsregler for alle som jobber hos lokale gravplassmyndigheter og i krematorier. Statsforvalteren er omfattet direkte av reglene i forvaltningsloven som statlig organ. Taushetsplikten gjelder ansatte og de som «utfører tjeneste», f.eks. dem som får tilgang til data i den digitale løsningen ut fra sin rolle med å bistå Digital gravferdsmelding, det vil si enhver som utfører arbeid eller tjeneste for behandlingsansvarlig, databehandlere, installatør eller teknisk kontrollorgan. Taushetsplikten gjelder også etter at vedkommende har avsluttet arbeidet eller tjenesten.

Gravplassloven gir ikke hjemmel til å presisere omfanget av taushetsplikten, men etter ny § 26 kan det gis forskrift om deling av data uten hinder av taushetsplikt, blant annet begrensninger i delingsadgangen.

Taushetsplikten etter gravplassloven § 22 gjelder ikke gravferdsbyråene fordi de ikke utfører tjeneste «etter loven her». Selv om gravferdsbyråene gjør en tilretteleggende tjeneste rundt en gravferd, er oppgavene ikke regulert i gravplassloven eller -forskriften. Bransjeorganisasjonen Virke gravferd har tatt inn retningslinjer for taushetsplikt i [Standard for god gravferdsskikk](#), se § 13 som lyder:

- «Taushetsplikten skal ivareta den avdøde og de etterlatte.
- Omtale av avdøde, etterlatte og alle forhold vedrørende disse begrenses til det absolutt nødvendige.
 - Taushetsplikten gjelder også etter ansattes arbeidsforhold er avsluttet.
 - Begravelsesbyrået og deres ansatte skal ikke publisere noe på sosiale eller andre medier som på noen måte kan kobles opp til en bestemt avdød eller etterlatte uten tillatelse.
 - Streaming og annen mediebruk skal være skriftlig forhåndsgodkjent av alle involverte aktører, og foregå innenfor rammene av gjeldende lovverk.
 - Denne standardens bestemmelser om taushetsplikt skal være nedfelt i arbeidsavtalen eller andre skriftlige retningslinjer.»

I de yrkesetiske retningslinjene til EFFS (European Federation of Funeral Services), som alle medlemmer i Virke også er pålagt å følge, står følgende under punkt 5: «Aldri krenke den profesjonelle taushetsplikt og ikke misbruke fortrolige opplysninger.» Det legges til grunn at Virke Gravferds medlemmer, og igjen deres ansatte, har avtalebasert taushetsplikt. Se ellers også drøftelse av vilkår for å knytte seg til Digital gravferdsmelding.

Utover dem som er omfattet av taushetsplikten i gravplassloven § 22, vil det trolig bare være personer i gravferdsbyråer eller personer med klare tjenstlige behov i andre virksomheter som vil motta opplysninger fra Digital gravferdsmelding. Et eksempel på det siste kan være personer som jobber for seremonileverandører; de antas normalt å være omfattet av taushetsplikt nedfelt i internt regelverk eller avtale.

Hva er «noens personlige forhold»? Slektskap og vernet etter døden

Forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1 som gravplassloven § 22 viser til, oppstiller taushetsplikt om «noens personlige forhold». Uttrykket er forklart slik i [Justis- og beredskapsdepartementets \(JD\) veileder om taushetslikt \(2023\)](#) punkt 4.3.1: «Dette er opplysninger som det typisk er vanlig å ville holde for seg selv, for eksempel opplysninger om helseforhold, lovbrudd man har begått eller er mistenkt for å ha begått, personlige problemer e.l.» Taushetsplikten har en annen rekkevidde enn vernet etter personvernforordningen. Taushetsplikten gjelder blant annet også avdøde personer.

Opplysninger om slektskapsforhold er omfattet av taushetsplikten etter forvaltningsloven og folkeregisterloven. Digital gravferdsmelding er designet ut fra dette.

Om opplysninger om avdøde personer heter det i JDs veileder punkt 4.3.1.3:

«Det følger av helsepersonelloven § 24 første ledd at taushetsplikt etter § 21 ikke er til hinder for at opplysninger om en avdød person «gis videre dersom vektige grunner taler for dette. I vurderingen av om opplysninger skal gis, skal det tas hensyn til avdødes antatte vilje, opplysningenes art og de pårørende og samfunnets interesser.» Dette er antatt å gjelde også innenfor forvaltningen ellers.»

For gravplassmyndighetene antas dette å innebære at selv om det klare utgangspunktet er at helseopplysninger om avdøde er taushetsbelagt som et personlig forhold, kan opplysninger om lite sensitive forhold som at avdøde hadde hjertestimulator eller annet implantat, gis videre når det er nødvendig for å løse oppgaver etter gravplassen eller gjennomføre gravferden (typisk krematoriet).

Nye gravplassloven § 26 andre ledd gir hjemmel til å dele opplysninger med visse andre uten hinder av taushetsplikt. Det er ikke fri delingsadgang etter § 26 andre ledd. Delingsreglene er i utgangspunktet et unntak fra taushetsplikt, men det er fortsatt taushetsplikt overfor andre. Ev. plikt til å dele opplysninger omfattet av taushetsplikt, skal framgå klart av forskriften.

Det er nærliggende at forvaltningslovens begrep «personlig forhold» tolkes slik at det normalt ikke er taushetsplikt om at etterlatte har valgt kremasjon eller kistegravlegging eller om at en avdød er kremert eller gravlagt i kiste. Det samme gjelder søknad om askespredning.

For at noe skal regnes for å være et «personlig forhold» og dermed taushetsbelagt etter fvl, må det være en opplysning det er «vanlig å ville holde for seg selv», jf. JDs veileder sitert ovenfor. I lys av hvor mange som i dødsannonser og på minnesider på Internett publiserer informasjon om seremoni (og i blant også om kremasjon ved å bruke ordet bisettelse), antas det at det ikke er vanlig å oppfatte dette som sensitiv informasjon. Det legges derfor til grunn at opplysningene om valg av kremasjon, kistegravlegging eller askespredning ikke er taushetsbelagte etter forvaltningsloven. Dette er likevel opplysninger som bør behandles med respekt ut fra livshendelsen de gjelder og fordi dette *kan* være sensitivt i enkelte situasjoner og for enkelte etterlatte. I noen verdensreligioner er kremasjon foretrukket, i andre er gravlegging i jorden med eller uten kiste foretrukket. For tilliten til Digital gravferdsmelding er det viktig at også opplysninger som ikke er omfattet av taushetsplikt, ikke blir

spredd uten sammenheng med oppgaver som følger av lov, forskrift eller avtale med den som sørger for gravferden. Digital gravferdsmelding innebærer ikke publisering av opplysninger på Internett eller tilgang for personer utenom innlogging.

Deling av data

Gravplassloven § 26 annet ledd åpner for deling av data uten hinder av taushetsplikt.

Delingsadgangen er begrenset til «når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her eller for å ivareta etterlattes valg av tros- eller livssynssamfunn til å gjennomføre gravferdsseremonien». Etter annet punktum kan departementet gi forskrift om bl.a. «hvilke private virksomheter som er omfattet av delingsadgangen etter første punktum» og «at enkelte opplysninger ikke skal kunne deles etter første punktum».

I utkastet § 8 det foreslått uttrykkelig å avgrense delingsadgangen for private virksomheter til gravferdsbyråer og eventuelt godkjente private krematorier. Dette innebærer at dersom Digital gravferdsmelding med tiden ev. skal tas i bruk av tros- og livssynssamfunn eller gravminneleverandører, må forskriften endres.

Private og profesjonelle aktører som bruker Digital gravferdsmelding (dvs. etterlatte, gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer) vil få tilgang kun til de opplysningene de har bruk for i Digital gravferdsmelding. Krematoriet kan f.eks. ha nytte av opplysninger om seremonisted og tidspunkt.

Departementets foreløpige vurdering er at det ikke er behov for å gi forskrift med vilkår for deling av opplysninger uten hinder av taushetsplikt. De generelle kravene til personvern og informasjonssikkerhet mv. vil gjelde, gjennom blant annet personvernforordningen og i tråd med taushetspliktreglene.

Departementets foreløpige vurdering er at det ikke er behov for å forskriftsfeste en plikt til å dele data. Så langt det er delingsadgang vil aktører kunne benytte data registrert i Digital gravferdsmelding. F.eks. vil kommunen kunne hente opplysninger i Digital gravferdsmelding til behandlingen av konfliktsaker etter gravplassloven § 9 tredje ledd. Dette gjelder også før det ev. utvikles funksjonalitet i Digital gravferdsmelding for kommunens behandling av slike saker.

Nærmere om opplysninger som kan deles

Gravplassloven § 26 andre ledd første punktum gir delingsadgang uten hinder av taushetsplikt på vilkår om at det er nødvendig for angitte formål. Fordi også avdøde er vernet av taushetspliktreglene, gir gravplassloven § 26 andre ledd første punktum klart rettslig grunnlag for å dele praktisk viktige opplysninger som

- opplysning om avdødes hjertestimulator («pacemaker») og tilsvarende implantat
- avdødes høyde og vekt.⁵

Departementet antar at det vil være krematoriet som i særlig grad vil ha nytte av disse opplysningene. Det er ikke behov for å regulere deling av denne type opplysninger nærmere i forskriftsutkastet. Dette er uansett opplysninger som er vurdert å kunne deles, se vurderingen ovenfor i avsnittet om hva er «noens personlige forhold» og om personopplysninger om helse.

⁵ De som håndterer avdøde og kisten kan ha behov for informasjon om smittsomme sykdommer. Vi går ikke nærmere inn på dette her.

På samme måte vil det være adgang til å dele opplysning om hvilken type grav (også retningsbestemt; med eller uten kiste; kremasjon eller ikke) den som sørger for gravferden har valgt. Departementet antar at det vil være gravplassmyndighetene som i særlig grad vil ha nytte av disse opplysningene.

På samme måte vil det være adgang til å dele opplysning om gravferdsseremonien den som sørger for gravferden har valgt. Departementet antar at det vil være gravplassmyndigheten, seremonileverandøren (ofte et tros- og livssynssamfunn) og gravferdsbyrået som i særlig grad vil ha nytte av disse opplysningene. At etterlatte ønsker et livssynsåpent seremonirom trenger ikke si noe om deres tro eller livssyn; et slikt rom kan romme seremonier med mange ulike elementer, også religiøse. Det samme gjelder om seremonien avholdes i et privat hjem.

Lovens vilkår om at delingen skal være «nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her» medfører at disse opplysningene vil være underlagt taushetsplikt overfor dem som ikke har bruk for dem. Nødvendighetsvilkåret i lovbestemmelsen er til hinder for deling av opplysninger virksomheten ikke (lenger) trenger. Man skal heller ikke hente data man ikke har bruk for. Om en selv har bruk for en opplysning (nødvendighet), kan man bare dele den til andre som også oppfyller nødvendighetsvilkåret.

Brukere av Digital gravferdsmelding bør kunne legge til grunn at funksjonaliteten i Digital gravferdsmelding ikke åpner for ulovlig deling.⁶ Når man digitaliserer en tjeneste slik det nå gjøres i Digital gravferdsmelding, vil det bli mulig å kunne styre hvem som har tilgang til hvilke opplysninger. En nødvendighetsvurdering for hver opplysningskategori vil dermed gi et bedre personvern enn når alle opplysninger er i samme analoge skjema som deles med alle aktører. Dette vi gi DGM et godt innebygd personvern for deling av personopplysninger. I tillegg vil en differensiering av tilgang til opplysningskategorier gi aktørene bedre mulighet for å ivareta taushetspliktsbestemmelsene.

Informasjonssikkerhet og vilkår for tilgang

Tilgangskontroll. Avtalemotpart for tilknytning til Digital gravferdsmelding

Det følger av forvaltningsrettslige og personvernrettslige bestemmelser at gravplassmyndigheten og andre virksomheter knyttet til Digital gravferdsmelding skal ha effektiv tilgangsstyring. Opplysninger skal bare tilkomme personer med tjenstlig behov. Samtidig bør et tilstrekkelig antall personer ha tilgang og kompetanse til å kunne følge opp digitale gravferdsmeldinger.

Gravplassmyndigheten og andre virksomheter knyttet til Digital gravferdsmelding skal etterleve kravene til personvern og informasjonssikkerhet i personvernforordningen. Bransjeorganisasjoner kan bistå sine medlemmer med å forstå gjeldende krav.⁷

Digitaliseringsdirektoratet stiller krav til fagsystemene som knytter seg til Maskinporten, ID-porten og andre fellesløsninger. Det er ulike krav til [private](#) og [offentlige virksomheter](#).

⁶ Det vil bli gjort en vurdering av om DGM rommer data som bør registreres i Felles datakatalog, se <https://data.norge.no/about>.

⁷ For eksempel har Den norske kirke et sikkerhetsutvalg for personvern og informasjonssikkerhet. Tilnærmet alle fellesråd har inngått en såkalt tilslutningsavtale til kirkens felles ordning for personvern og informasjonssikkerhet. I avtalen gir fellesrådene og rettssubjektet Den norske kirke, Sikkerhetsutvalget rett til å sette krav til informasjonssikkerhet og personvern i kirkens fellesløsninger – også innen gravplassadministrasjon. Sikkerhetsutvalgets sekretariat, personvernombud og informasjonssikkerhetsansvarlig er ansatt i Kirkerådet.

Departementet har vurdert om avtalemotparten for Digital gravferdsmelding burde være leverandørene av fagsystemer på gravplasssektoren. Det er ikke mulig for gravferdsbyråer og gravplassmyndigheter å bruke Digital gravferdsmelding uten å ha et fagsystem og de vil typisk selv ha systemer for tilgangskontroll mv. Digital gravferdsmelding gjør seg imidlertid da avhengig av innholdet i avtalene mellom fagsystemleverandørene og deres kunder. En fordel med at den ev. avtalemotparten for Digital gravferdsmelding ikke er fagsystemleverandøren, men den enkelte gravplassmyndighet, krematorium og gravferdsbyrå, er at statsforvalteren oppretter en direktekommunikasjon med førstelinja som kan være en fordel i implementeringen av Digital gravferdsmelding. Videre kan man vinne erfaringer med avtalene med sikte på forbedringer over tid. Departementet har derfor landet på denne siste modellen.

Vilkår for tilgang til Digital gravferdsmelding for profesjonelle brukere

Etter forskriftsutkastet § 4 kan statsforvalteren stille vilkår for å knytte seg til Digital gravferdsmelding, se omtale nedenfor om fagsystem. Det er ikke tatt stilling til om vilkårene statsforvalteren fastsetter vil være forskrifter i forvaltningslovens forstand. Dersom tros- og livssyn og andre aktører blir brukere av Digital gravferdsmelding, vil utkastet § 4 måtte vurderes endret med tanke på at disse aktørene også må akseptere brukervilkårene.

Det er ikke behov for å stille vilkår om at generelt regelverk som kravene til informasjonssikkerhet og personvern i personopplysningsloven og personvernforordningen, etterleves for å ta i bruk Digital gravferdsmelding.

Maskinporten er en tjeneste fra Digitaliseringsdirektoratet som sørger for sikker autentisering og tilgangskontroll for datautveksling mellom virksomheter. Digital gravferdsmelding bruker Maskinporten som tillater utveksling av data via API-er. Det kan stilles vilkår som sikrer at fagsystem mv. kan samhandle med Maskinporten, se utkastet § 4 om «kommunikasjon med nasjonal fellesløsning for sikker tilgangsstyring for virksomheter som utveksler data seg i mellom». Det er ikke tjenlig å navngi en enkelttjeneste som dette i en forskrift i tilfelle den endrer navn. Hjemmelen i forskriften til å stille vilkår for tilgang er hjemlet i nye gravplassloven § 25 om «bruk av infrastruktur» og nye § 26 om «vilkår for deling».

Det vil bli tatt stilling til om det er behov for avtaler mellom statsforvalteren og fagsystemleverandørene, f.eks. om aksepterte grenser for nedetid og frister for løsning av feil, eller om eksisterende bruksvilkår for bruk av fellesløsninger i DIGDIR, og avtale mellom Statsforvalteren i Vestfold og Telemark og Altinn, dekker behovet.

Eksempler på mulige temaer for vilkår og avtaler om tilknytning til Digital gravferdsmelding Gravplassmyndigheter:

- a) Redegjørelse for kravene til tilgangsstyring i førstelinjen – autentisering ved innlogging på fagsystem som gir tilgang til Digital gravferdsmelding-data
- b) Tekniske krav og praktisk funksjonalitet i fagsystemene
- c) Referanse til regler om sletting, arkivering og avlevering
- d) Opplysning om kontaktinformasjon om f.eks. e-postadresse, telefonnummer, navn og mobilnummer til daglig leder samt vaktordning, telefontid eller ev. samarbeid med andre gravplassmyndigheter dersom åpningstiden er kortere enn alminnelig kontortid.
- e) Krav om at gravplassmyndighetene – dersom opplysningen ikke framgår av den digitale gravferdsmeldingen – spør den som vil sørge for gravferden om hen kjenner til om avdøde

hadde avgitt forhåndserklæring om gravferdsansvar og hvis avdøde ikke var gift, om avdøde hadde samboer.

Gravferdsbyråer – i tillegg til punktene a og e ovenfor:

- a) Gravferdsbyrået gjør rede for hvilke taushetspliktsregler som gjelder for de ansatte og reglenes ev. rettslige grunnlag (f.eks. medlemskap i bransjeorganisasjon)
- b) Forpliktelse til å etterleve Norsk Standard, NS-EN 15017:2019 Gravferdstjenester Krav (Funeral Services Requirements). Denne er innarbeidet i Standard for god gravferdsskikk som er en medlemsforpliktelse for medlemmer av Virke gravferd.
- c) Gravferdsbyrået gjør rede for regler om sletting de følger eller er forpliktet av

Spørsmål om den tekniske utformingen av Digital gravferdsmelding

Faren for dødsbud over Digital gravferdsmelding

Digital gravferdsmelding søker å ivareta at de etterlatte ikke får dødsbud elektronisk før de har mottatt dødsbudet personlig. Dette hensynet vurderes opp mot at de etterlatte bør få tilgang til informasjon om en gravferd før den er gjennomført.

Dersom gravferdsansvarlig krysser av for at de nære etterlatte er informert om dødsfallet, vil de med relasjoner til avdøde som ektefelle, barn og foreldre til avdøde i samsvar med opplysninger i Folkeregisteret, motta en tekstmelding fra Altinn. I tekstmeldingen vil det stå at det er en viktig beskjed i vedkommendes innboks i Altinn om en gravferd. Først når personen logger seg på Altinn, vil de få tilgang til informasjonen om at noen har påtatt seg gravferdsansvaret for avdøde. Dette er en løsning som er vurdert å ivareta begge hensyn, både informasjonsbehovet for de andre etterlatte om at det noen har påtatt seg et gravferdsansvar, og hensynet til at dødsbud ikke bør formidles digitalt.

Digital gravferdsmelding vil ikke varsle noen etterlatte om dødsfallet før noen har tatt på seg ansvaret for gravferden. Dersom gravferdsansvarlig krysser av for at de nære etterlatte ikke er informert om dødsfallet, vil løsningen informere graveferdsansvarlig om at det om 24 timer vil bli sendt melding til etterlatte som beskrevet over. Dette vil gi den gravferdsansvarlige en mulighet til å selv melde fra til de andre nære etterlatte personlig. Etterlatte vil da etter 24 timer bli informert via tekstmelding om at det er en viktig melding i Altinn. De etterlatte vil kunne få to nyheter etter påloggingen i Altinn: at avdøde er død og at noen har tatt på seg å sørge for gravferden. Dette kan være krevende nyheter å få på denne måten, men det setter samtidig etterlatte i stand til å ivareta sine interesser dersom det ikke allerede har vært dialog mellom de etterlatte. Erfaringer med utsendelse av slike meldinger vil være sentralt i den løpende evalueringen i pilotområdet og første versjon av Digital gravferdsmelding.

Varsel ved manglende framdrift

Elektronisk døds melding går som oftest raskt. 63 prosent av dødsfall registreres samme dag og 87 prosent innen utgangen av dagen etter dødsfallet, ifølge tall prosjektet har mottatt fra Norsk helsenett.

Overføring av en digital gravferdsmelding til gravplassmyndighetens fagsystem skjer under forutsetning av at anmodningen oppdages og følges opp. I utviklingen av Digital gravferdsmelding er det lagt vekt på at lovens frister krever at meldinger raskt fanges opp av de som skal gjøre noe med dem på hvert trinn. Dette er primært et lokalt ansvar. Gravplassmyndigheten skal varsles av Digital

gravferdsmelding dersom ingenting skjer i Digital gravferdsmelding innen et visst antall dager (f.eks. fem virkedager) etter statusendring til død i folkeregisteret.

Gravplassmyndigheten skal varsles av Digital gravferdsmelding dersom ingenting skjer i Digital gravferdsmelding innen et visst antall dager (f.eks. fem virkedager) etter statusendring til død i folkeregisteret.

I første versjon av Digital gravferdsmelding er det ikke funksjonalitet for å vite hvor kisten befinner seg fysisk. Det kan i senere versjoner vurderes å legge inn varslinger til ansvarlig gravplassmyndighet dersom det mangler data eller ikke er framdrift i gravferden.

Automatiserte avgjørelser

Gravplassloven § 9 har klare prioriteringsregler som understøttes av registerdata, men det er opp til f.eks. ektefelle selv å registrere at hen vil ha ansvaret for gravferden. Dette kan derfor ikke kalles en automatisert avgjørelse. Potensialet for automatiserte avgjørelser etter gravplassregelverket er ikke kartlagt.

Like konkurransevilkår

Digital gravferdsmelding skal ikke påvirke konkurransen mellom næringsdrivende negativt. Dette hensynet kommer inn ved oppsettet av ev. lister over mulige oppdragstakere/ leverandører etterlatte kan velge blant. Det er viktig at vilkårene som ev. stilles til fagsystemene til gravferdsbyråer som knytter seg til Digital gravferdsmelding, ikke er konkurransevridende.

Departementets foreløpige vurdering er at tilretteleggingen for at private virksomheter kan benytte en offentlig innbyggerrettet tjeneste som ledd i sin tjenesteproduksjon, ikke reiser spørsmål om statsstøtte.

Fagsystem

Digital gravferdsmelding forutsetter at gravplassmyndighet, krematorium og gravferdsbyrå som skal bruke løsningen, har et digitalt fagsystem. (Utviklingsprosjektet vurderer løsninger for de som (også i pilotområdet) ikke har fagsystem.) I piloteringen av første versjon av Digital gravferdsmelding vil en vinne erfaring med hvordan ulike fagsystemer fungerer opp mot Digital gravferdsmelding. Både KA og Kirkerådet (beslutter fellesløsninger i Den norske kirke) har en rolle overfor de kirkelige fellesrådene på digitaliseringsområdet.

Departementet ser ikke behov for en særskilt ordning for godkjenning av digitale fagsystemer. For at Digital gravferdsmelding skal fungere godt må fagsystemene oppfylle vilkår fastsatt av Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, se nedenfor om vilkår for å knytte seg til Digital gravferdsmelding. En gravplassmyndighet som bruker et fagsystem som ikke kommuniserer med Digital gravferdsmelding via Maskinporten til Altinn, kan ikke benytte Digital gravferdsmelding. Dette vilkåret kan stilles med hjemmel i forskriftsutkastet § 4. Det kan stilles vilkår om kommunikasjonen (API, Maskinporten i Altinn osv.) og om funksjonalitet i fagsystemet (f.eks. varsling ved manglende framdrift i saken). Dette innebærer at noen av vilkårene kan være knyttet til hvordan Digital gravferdsmelding fungerer og til behovene knyttet til de enkelte tjenestene og prosessene i en gravferd.

Frist for innsending av gravferdsmelding? Frist for å påta seg gravferdsansvaret?

Gravplassloven setter ikke frister for å påta seg gravferdsansvaret. Retten kan også gjøres gjeldende etter gravferden for å kunne overta retten som ansvarlig for graven, jf. fjerde ledd. Dette taler for at

forskrift om Digital gravferdsmelding ikke kan sette frister som innebærer tap av rettigheter folk får etter loven.

Det kan være en mulighet at Digital gravferdsmelding har funksjonalitet som minner gravferdsansvarlige på at de har en oppgave og bruker formuleringer som «bør» eller «det er en stor fordel at» samt minner om fristen for gravlegging på 10 virkedager.

Opphold i utlandet

Det legges til grunn at Altinn vil være tilgjengelig også for etterlatte som er utenlands. Dersom det av tekniske eller andre grunner er vanskelig å bruke Digital gravferdsmelding (Bank-ID) i utlandet, kan etterlatte kontakte gravferdsbyrå eller gravplassmyndighet for å ivareta oppgavene rundt gravferdsmeldingen. Meldingen må signeres digitalt av gravferdsansvarlig.

Teknologinøytralitet

Intensjonen med forskriften er å gi regler som ikke binder valg av teknologi. Det er videre ønskelig at forskriften ikke begrenser utvikling av nye teknologiske løsninger. Brukere som benytter digitale løsninger skal ha like muligheter som dem som benytter analoge løsninger.

Merknader til de enkelte paragrafene

Til § 1 - formål

Bestemmelsen utdyper formålet med forskriften og med Digital gravferdsmelding og gir dermed en nærmere ramme rundt behandlingen av personopplysninger som foregår i den digitale tjenesten.

Til § 2 - virkeområde

Bestemmelsen angir virkeområdet for forskriften. Tjenesten Digital gravferdsmelding er ikke begrenset til oppgaver og valg som uttrykkelig er regulert i gravplassloven.

Til § 3 – hvor tjenesten kan benyttes

Bestemmelsen beskriver hvor den digitale tjenesten kan tas i bruk og av hvem. Andre ledd er mer informativt enn normativt.

Til § 4 – vilkår for bruk

Bestemmelsen gir statsforvalteren hjemmel til å stille vilkår for tilknytning til den digitale tjenesten. Vilklårene kan omfattet tekniske og andre spørsmål, se omtale ovenfor under overskriften Vilkår for tilgang.

Bestemmelsen gir statsforvalteren hjemmel til å stille vilkår om at gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer tar opp bestemte spørsmål i sin dialog med etterlatte. Eksempler på slike spørsmål er: Kjennskap til forhåndserklæring, samboerskap og annet som er avgjørende for rettigheter etter regelverket. Denne plikten innebærer å stille spørsmål slik at det blir forstått av den som ønsker å sørge for gravferden, men gir ikke gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer plikt til å gjøre undersøkelser.

Statsforvalteren kan ha behov for å kunne komme i kontakt med lokal gravplassmyndighet og kan derfor stille vilkår om opplysning om kontaktinformasjon.

Til § 5 – behandlingsansvaret til statsforvalteren

Bestemmelsen regulerer behandlingsansvaret statsforvalteren har for personopplysninger som tjenesteeier for den digitale tjenesten. Se omtale under overskriften Statsforvalterens behandlingsansvar.

Etter gravplassloven § 25 er statsforvalterens oppgaver formulert slik: «Statsforvalteren kan legge til rette for at etterlattes oppgaver og valg etter loven her, samt valg om gjennomføring av gravferdsereemoni, kan løses digitalt.»

Til § 6 – ansvar for at gravlegging skjer

Bestemmelsen supplerer de generelle reglene i gravplassforskriften. Digital gravferdsmelding gir mulighet til å redusere faren for manglende framdrift i en gravferd ved at status død i Folkeregisteret via Digital gravferdsmelding kan utløse varsel hos lokal gravplassmyndighet. De fleste og vesentligste avgjørelsene i en gravferd er private, men gravplassmyndigheten må følge opp sitt ansvar og har etter forslaget et ansvar for å følge opp situasjoner hvor ingen har påtatt seg gravferdsansvaret.

[Til § 7 – automatisk melding til nære etterlatte](#)

Bestemmelsen gjelder automatisk melding når en ansvarlig for gravferden registreres i Digital gravferdsmelding, samt når slik melding ikke sendes, se omtale under overskriften Melding til andre etterlatte.

Andre ledd gjelder melding til den som sørger for gravferden dersom gravferdsansvaret endres.

Tredje ledd gir hjemmel til ikke å sende melding, til bruk f.eks. ved adressesperre, se omtale under overskriften Adressesperre. Bestemmelsen er ment som en sikkerhetsventil, og det skal mye til for at vilkåret om særlige grunner, anses oppfylt.

[Til § 8 — deling av data](#)

Se omtale under overskriften Taushetsplikt og deling av data

[Til § 9 – statistikk](#)

Se omtale under overskriften Statistikk.

[Til § 10 – dispensasjon](#)

Se omtale under overskriften Delegering og dispensasjon.

Utkast til forskrift om digital gravferdsmelding

Fastsatt av Barne- og familiedepartementet xx. xxx 2024 med hjemmel i gravplassloven §§ 25 og 26. [De gjenstående endringene i [lov 16. juni 2023 nr. 40](#) settes i kraft samtidig med forskriften.]

§ 1 Formål

Forskriften skal legge til rette for at etterlattes oppgaver og valg om gravferden til en avdød kan løses digitalt og på en sikker og effektiv måte.

§ 2 Virkeområde

Forskriften gjelder tjenesten Digital gravferdsmelding og bruken av den.

§ 3 Gravferder hvor Digital gravferdsmelding kan benyttes

Digital gravferdsmelding kan benyttes i kommuner hvor gravplassmyndigheten benytter Digital gravferdsmelding.

Digital gravferdsmelding kan benyttes gjennom personlig innlogging av avdødes ektefelle, barn og foreldre. Disse kan også registrere sine valg gjennom gravplassmyndighet eller gravferdsbyrå. Andre som ønsker å sørge for gravferden, registrerer sine valg gjennom gravplassmyndighet eller gravferdsbyrå.

§ 4 Brukervilkår

Statsforvalteren kan stille vilkår for at gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer kan knytte seg til Digital gravferdsmelding og utveksle opplysninger, herunder krav til funksjoner i fagsystemer og deres kommunikasjon med nasjonal fellesløsning for sikker tilgangsstyring for virksomheter som utveksler data seg i mellom. Statsforvalteren kan stille vilkår om at gravplassmyndigheter, krematorier og gravferdsbyråer tar opp bestemte spørsmål i sin dialog med etterlatte. Statsforvalteren kan kreve kontaktinformasjon fra gravplassmyndigheter eller stille vilkår om at kontaktopplysninger i Enhetsregisteret er oppdatert.

§ 5 Behandlingsansvar

Statsforvalteren har behandlingsansvar for personopplysninger som behandles i forbindelse med utvikling, administrasjon og drift av den tekniske løsningen Digital gravferdsmelding.

§ 6 Gravplassmyndighetens ansvar for at gravlegging skjer

Gravplassmyndigheten skal ha skriftlige rutiner som sikrer at gravferdsmeldinger blir mottatt og fulgt opp.

§ 7 Melding til andre nære etterlatte

Ektefelle, barn og foreldre til avdøde mottar melding når det registreres i Digital gravferdsmelding at en person har påtatt seg å sørge for gravferden. Meldingen kan inneholde navnet til den som sørger for gravferden og dennes valg for gravferden tatt i Digital gravferdsmelding.

Dersom en annen får ansvar for å sørge for gravferden, mottar den som påtok seg å sørge for gravferden i Digital gravferdsmelding melding. Meldingen kan inneholde navnet til den som skal sørge for gravferden.

Melding etter første ledd kan unnlates av særlige grunner.

§ 8 Deling av opplysninger uten hinder av taushetsplikt

Av private virksomheter er det kun gravferdsbyråer og godkjente krematorier som er omfattet av delingsadgangen etter gravplassloven § 26 andre ledd første punktum.

§ 9 Statistikk

Statsforvalteren skal skaffe til veie anonymiserte opplysninger om bruken av Digital gravferdsmelding som departementet ber om.

§ 10 Dispensasjon

Departementet kan ved utvikling og testing av Digital gravferdsmelding dispensere fra bestemmelser i forskriften for en avgrenset periode.

Departementet kan etter søknad fra gravplassmyndighet fravike bestemmelser i forskriften.

Departementet kan etter søknad fra statsforvalteren fravike bestemmelser i forskriften.

§ 11 Ikrafttredelse

Forskriften gjelder fra xx.xxx 2024.

Utkast til delegeringsbestemmelse

Barne- og familiedepartementet delegerer statsforvalterens oppgaver etter forskrift om Digital gravferdsmelding til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Departementets myndighet etter forskriften § 10 andre ledd delegeres til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

Vedlegg: Styringsgruppas vedtatte brukerhistorier 22. juni 2023

Såkalte brukerhistorier er knyttet til bestemte metodikker for utviklingsprosjekter og gir føringer for utviklingen av en digital tjeneste. Styringsgruppa vedtok flere brukerhistorier den 22. juni 2023, som deles inn i fem grupper:

- Informasjon om Digital gravferdsmelding.
 - a) Som etterlatt må jeg få vite om DGM slik at jeg vet at jeg skal ta den i bruk.
 - b) Som en innbygger som er nysgjerrig på hvordan gjennomføre en gravferd ønsker jeg å få god og riktig informasjon fra en pålitelig kilde om hvordan det kan gjøres.
- Relasjon til den døde
 - a) Som en nær etterlatt som ønsker å sørge for en gravferd, skal relasjonen min til den døde vises i skjemaet når jeg starter det, slik at jeg vet at jeg tar ansvar for riktig gravferd.
 - b) Som en etterlatt som ønsker å sørge for gravferden der relasjonen ikke er registrert i Folkeregisteret skal jeg få instruksjoner om hvordan jeg kan gå videre uten å bruke DGM.
- Avklare og bekrefte gravferdsansvar
 - Som en nær etterlatt ønsker jeg å ha muligheten til å registrere meg som ansvarlig for gravferden til den døde, slik at gravferden blir som ønsket.

- Som nær etterlatt ønsker jeg å ha en ryddig og transparent prosess rundt det å fastsette hvem som skal være ansvarlig for gravferden, slik at det oppleves riktig og vi unngår konflikt.
- Som gravplassmyndighet, krematorium og gravferdsbyrå trenger jeg å vite at jeg snakker med den som er ansvarlig for gravferden, slik at jeg vet at avgjørelsene som blir tatt er riktige og at jeg ikke gjør noe feil.
- Som gravplassmyndighet eller krematorium ønsker jeg å få beskjed om en gravferd så tidlig som mulig, slik at vi får mest mulig effektiv drift.
- Som gravferdsbyrå trenger jeg å vite at jeg snakker med rett person, slik at vi kan minke konflikt (også på sikt) og at ikke noen planlegger en gravferd de ikke skal.
- Som kommune ønsker vi i det lengste å unngå å måtte ta stilling i konflikter, men at de løses på et lavere nivå.
- Valg av gravferdsbyrå
 - Som etterlatt som skal sørge for en gravferd ønsker jeg å benytte meg av et gravferdsbyrå, slik at jeg kan få hjelp og veiledning til å gjennomføre gravferden.
 - Som etterlatt som skal sørge for gravferden ønsker jeg å planlegge gravferden selv (uten å benytte meg av gravferdsbyrå) slik at jeg kan få mer eierskap til gravferden og på den måten håndtere sorgen min på en måte som passer meg.
 - Som tilbyder av en digital melding for gravferd ønsker Statsforvalteren som tjenesteeier å
 - legge til rette for innbyggeren selv å velge gravferdsbyrå på et mest mulig objektivt og transparent grunnlag
 - å opplyse om at det er frivillig å bruke gravferdsbyrå
 - gjøre det lettere for offentlig forvaltning (bl.a. helsetjenesten) i forbindelse med et dødsfall å veilede pårørende på en måte som i størst mulig grad sidestiller ulike tilbud av gravferdstjenester
- Valg av gravplassmyndighet og valg av kremasjon
 - Som ansvarlig for gravferden ønsker jeg å
 - kunne velge hvor den døde skal gravlegges, slik at jeg kan gravlegge den døde der det gir mest mening for oss etterlatte og med respekt for den avdøde
 - kunne gjøre et annet valg av krematorium enn det som er satt.
 - Som gravplassmyndighet eller krematorium ønsker vi å få vite om en forestående gravferd så fort som mulig, slik at vi kan gi god service og effektivt planlegge våre oppgaver.

Del 2 – Periodisering av festeinntekter

Bakgrunn

Hovedorganisasjonen KA ba 20. oktober 2023 om at BFD skulle vurdere et unntak i forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke for å unnta festeinntekter fra hovedregelen om periodisering.

I november i 2022 skrev Norges kommunerevisorforbund til BFD med ønske om endringer i fristreglene i forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke. De ønsker mer tid til å revidere kirkeregnskapene. At fristen for kirkelige regnskaper sammenfaller med fristen for å gi uttalelse til kommuneregnskapet, øker arbeidsmengden for revisorene i det korte tidsvinduet etter at administrasjonene avgir regnskapet. Dette er en problemstilling departementet ikke følger opp i dette høringsnotatet.

Gjeldende rett

Departementet har i forskrift til trossamfunnsloven fastsatt at sokn og fellesråd i Den norske kirke skal følge kommunale regnskapsprinsipper.

Inntektene fra festeavgift utgjør en stor del av inntektene i gravplassdriften i de kirkelige fellesrådene og de seks kommunene som er gravplassmyndighet. Etter kommunale regnskapsprinsipper skal inntekter føres («anordnes») til det året de hører til, ikke året de mottas. Det betyr at en innbetaling på en faktura for festeavgift for eksempel fem år, skal fordeles på de fem årene. Bare betalingen for inneværende år kan brukes nå.

Departementets vurdering

Det har vist seg at praksis er at mange fellesråd inntektsfører alle inntekter fra festeavgift året de mottas. Neste års aktivitet finansieres med fakturaene som da sendes ut. Fordi festeinntektene utgjør en stor del av fellesrådenes økonomi, er revisorene opptatt av at periodiseringen gjøres riktig. Festeinntekter er i kraft av sin andel av de samlede inntektene «vesentlige» i regnskapet for fellesrådene, men ikke nødvendigvis i kommunenes regnskaper.

Bruddet med periodiseringsreglene kan løses på to måter:

- a) Gjøre det riktig. Da mister fellesrådene festeinntekter i noen år, mens de skyver inntektene til fond for bruk i senere år.
- b) BFD innfører et unntak fra periodiseringsreglene som åpner for at dagens praksis kan fortsette.

Ulempen med å gjøre det riktig, er at fellesrådene har få andre inntektskilder for å dekke opp bortfallet av festeinntekter i implementeringsperioden. De har neppe tilstrekkelige fond og vil neppe få økte tilskudd fra kommunene. Et par års nedgang i aktivitet, kvalitet eller tjenestnivå vil neppe være akseptabelt for innbyggerne. Departementet ber derfor om høringsinstansenes syn på en endring i forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke som gjennom unntak fra anordningsprinsippet åpner for periodisering av inntekter fra festeavgift når inntektene mottas. Unntaket vil gjelde alle former for festeavgift, både ordinære graver (med gravminne), minnelund og urnevegg. Unntaket er formulert med verbet «kan» slik at fellesråd som periodiserer i samsvar med anordningsprinsippet kan fortsette med det.

I [NOU 2014: 2 Lik og likskap punkt 7.5.7](#) drøftet utvalget faktureringsperiodene for festeavgift. Forslaget var at festeperiodene ikke kunne være lenger enn 5 år. Forslaget er ikke fulgt opp med regelendringer. Departementet antar at kortere festeperioder fører til mindre sårbarhet for svingninger i inntektene fra festeavgift. Som utvalget peker på, kan kortere festeperioder også ha administrative fordeler ved at en raskere fanger opp adresseendringer, døde festere og ønske om å slette graven.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Inntektene fra festeavgift utgjør om lag vel 260 mill. kroner (2022-regnskap) som er om lag fem prosent av samlede driftsinntekter hos de kirkelige fellesrådene. Utenom offentlige tilskudd er nok dette den største enkeltstående inntekt i fellesrådenes regnskaper.

Unntak fra anordningsprinsippets periodisering vil videreføre praksis i et stort antall kirkelige fellesråd. Inntektsføring av hele inntekten i regnskapsåret den mottas gir større sårbarhet for svingninger i inntekter fra festeavgift enn om anordningsprinsippet ble fulgt fullt ut. Departementet legger til grunn at praksis har gitt variasjoner fellesrådene ser ut til å ha håndtert og at innføring av et unntak ikke vil endre på dette. Vi antar at gravplassmyndighetene gjennom sine fagsystemer kan beregne forventede inntekter fra festeavgifter kommende år og dermed ta hensyn til dette i økonomiplanen og budsjetteringen.

Departementet legger til grunn at inntekter fra festeavgift er øremerkede midler til gravplass, og følger bestemmelsene om øremerkede midler ved eventuell avsetning til/bruk av fond, jf. forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke § 17 (5). Inntekter fra festeavgift skal således ikke benyttes til å håndtere merforbruk på andre områder i fellesrådet.

Unntaket fra periodiseringskravet forutsetter at de kirkelige fellesrådene innretter seg slik at faktureringsrytmen gir jevne inntekter. Dersom det i et år fornyes flere festeavtaler enn i et gjennomsnittså, bør midler settes på fond. Fordi regnskapet kan gi inntrykk av bedre økonomi enn fellesrådet strengt tatt har, bør det kirkelige fellesrådet informeres om merinntektenes opphav og hvordan er disponert og tenkt brukt.

Unntaket er tenkt gitt i forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke og vil dermed ikke gjelde kommunene som er gravplassmyndighet.

Endringen vil ikke utløse større eller mindre økonomiske behov for de kirkelige fellesrådene som gravplassmyndighet. For kommunene som finansierer de kirkelige fellesrådene, vil endringen dermed ikke utløse nye kostnader.

Forslag

Forskrift om økonomiforvaltningen i sokn i Den norske kirke § 4 nytt punkt (5) skal lyde:

- (5) Forskuddsbetalte avgifter for feste av grav kan inntektsføres når de innbetales.